

MODERN KLASİKLER

PÉTER ESTERHÁZY

BASİT BİR HİKÂYE VİRGÜL YÜZ SAYFA

MARKOS VERSİYONU

TÜRKÇESİ GÜN BENDERLİ

PÉTER ESTERHÁZY

Macaristan'ın, hatta Avrupa'nın önde gelen aristokrat ailelerinden birinin oğlu olarak dünyaya gelen Péter Esterházy (1950), savaş sonrası Batı edebiyatının önde gelen ve yenilikçi figürlerinden biridir. ELDE Üniversitesi'nde matematik okuyan yazar, bir süre bu konuda çalışmalar yapıp makaleler yayınlamış, daha sonra da edebiyata yönelmiştir. Özellikle atalarının Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'ndaki yükselişini anlattığı epik romanı *Harmonia Caelestis*'in (2000) diğer Batı dillerine çevrilmesiyle uluslararası üne kavuşan yazar, ülkesinin en saygın edebiyat ödülü Kossuth başta olmak üzere, ülkesinde ve yurtdışında birçok edebiyat ödülüne değer görülmüş, eserleri bugüne kadar yirmi dile çevrilmiştir. 1950 yılında doğan Esterházy 14 Temmuz 2016 tarihinde, 66 yaşında yaşama veda etmiştir.

GÜN BENDERLİ (TOGAY)

1930 İstanbul doğumlu. 1950'li yıllarda Paris'te aldığı hukuk öğrenimini yarıda bırakarak Budapeşte Radyosu'nun Türkçe yayınlarında çalışmak üzere Macaristan'a gitti. Orada otuz küsur yıl boyunca program yapımcısı ve sunucusu olarak çalıştı. Anılarını kaleme aldığı *Su Başında Durmuşuz* adlı kitabı Belge Yayınları tarafından 2003'te, *Sofralar ve Anılar* adlı kitabı ise Sözcükler Yayınları tarafından 2012'de yayınlandı. Macaristan'da 2002'de yayınlanan ilk kapsamlı Macarca-Türkçe ve 2013'te yayınlanan Türkçe-Macarca sözlüklerini hazırlayan dört kişilik ekipte yer aldı. Başlıca Çevirileri: Imre Madách *Insanın Trajedisi*, György Dragomán *Beyaz Şah, En Güzel Macar Masalları* (Derleme), Imre Kertész *Dosya K.*, Grecsó Krisztián *Hoş Geldin*, Rubin Szilárd *Piliç Oyunu*, Nadas Péter *Ölümle Baş Başa*, Nadas Péter *Bir Aile Romanının Sonu*, László Krasznahorkai *Savaş ve Savaş*, Spiró György *1956 ve Küçük Adam*, Tóth Krisztina *Piksel*, Péter Esterházy *Kalbin Yardımcı Fiilleri*.

PÉTER ESTERHÁZY

BASİT BİR HİKÂYE VİRGÜL YÜZ SAYFA

MARKOS VERSİYONU

Türkçesi: Gün Benderli

§

Yayın No 1572
Modern Klasikler 36

Basit Bir Hikâye Virgül Yüz Sayfa / Markos Versiyonu
Péter Esterházy

Kitabın özgün adı: *Egyszeru Történet Vesszo Száz Oldal A Márk-Változat*

Yayına hazırlayan: Cem İleri
Macarca aslından çeviren: Gün Benderli
Redaksiyon: Barış Tut
Kapak resmi: Evanjelist Markos'un Saint Petersburg'daki
Kazan Katedrali'nde yer alan resmi, 1804.
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Zülal Bakacak

© 2014, Péter Esterházy
© 2016, bu kitabın tüm yayın hakları Kalem Ajans
aracılığı ile Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Eylül 2016

ISBN: 978 - 605 - 185 - 052 - 8
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

BASİT BİR HİKÂYE VİRGÜL YÜZ SAYFA

MARKOS VERSİYONU

1.

Bu başlangıç. Konuşmaya başlamadan önce dua etmeyi biliyordum. İkisini de herkesten gizli. Daha anamın karnındayken dua ediyordum diyemem, annemin titreyen ince bacakları arasından yapış yapış kan içinde buraya, dünyaya gelir gelmez hemen dua ettim ve o andan beri ediyorum da demiyorum. Şairane olmasını istesem ilk agulama en güzeli, en dua olanı derdim, demeyeyim daha iyi. Budapeşte'den "zorunlu göç" sırasında bizleri Macaristan'ın kuzeyinde bir köye postaladıkları zaman varlıklı çiftçilerden birinin, bir "kulak"ın evine yerleştirmişlerdi. Olası bütün rakipleri, subayları, fabrika sahiplerini, her soydan ve boydan burjuvaları fersah fersah geride bırakarak "halk düşmanı" sıfatını kazanmıştık. Uzun zaman çok istemiştim burjuva olmayı, ne kadar gizemli bir sözcük. Anlamamak beni biraz rahatsız ediyordu, abimi etmiyordu. Ne güzel, diyor tekrarlayıp duruyordu, jjjjjj burjjjuyyyy. Sonu ayy der gibi. Gerçi büyüktü ama tek bir odaya sıkışmıştık, babam, annem, ağabeyim ve ben. Odanın tam kare olması nedense herkesi şaşırtmıştı. Ve endişelendirmişti. Bir işaret ya da bir şeye alâmetmiş gibi. Bunun nereden geldiğini, ne için olduğunu kimse araştırmadı. 50x50 adım, benim badi badi yürüyüşümle. Sarhoşmuşum gibi ufak yalpalamalar, sendelemelerle. Oysa o odadakiler arasından sarhoş olan sadece babamdı.

2.

Daha az sarhoş adımlarla kırk oldu, sonra otuz. Saydım ve düşündüm, demek yirmi de olacak, on da, bir de. Sıfır da mı? Bir adımda yedi mil yol alan sihirli çizme; çok kez yalınayak dolaşırdım. Şimdi oraya gitsem, ev de hâlâ dursa, ağır adımlarımla dokuz falan eder. – Odada pencere var da yok gibi. Sanki beni bir yere hapsetmişler. Sadece geceleri yatağımdan yukarıya doğru eğik bir yarık beliriyor gibi duyumsuyorum. Ta yıldızlara kadar. Başucumdaki duvarda Çocuk İsa tasviri asılı. Bana benziyor. Tombul, güler yüzlü, kuvvetli. Çocuk İsa'nın yüzü sanki gümüş yaldızlı kutsal bir muhafazaya alınmış, güneşi andıran pırıl pırıl başından dört bir tarafa ışınlar yayılıyor: kuvvet gibi görünen de bu. Ne annemin beşiğe eğilmiş, yorgun ve muzaffer yüzü, ne eski bir fotoğrafta biraz geride duran babamın mütevazı ve duygulanmış bakışları, hatta ne de annemin gerçekten haşmetli göğüsleri, ilk anılarım bunların hiçbiri değil de, tepemde asılı, her daim hazır ve nazır, gülümseyerek bakan ve ışınlar saçan Çocuk İsa.

3.

Büyükanne nadiren gülümser. Başından ışınlar yayılmaz. Tam tersine, ışığı yutmuştur adeta, kırışıkları yutmuştur ışığı. Ne zaman geldiği gittiği belli olmazdı. Birden yatağıma oturup Tanrı'yı anlatmaya başlardı. Komşudan bahseder gibi. Ya da sağır dilsiz postacıdan, Gerzson Amca'dan. Oğlu savaşta ölmüş, babamın küçük erkek kardeşi. Ruslar vurmuş. Almanlar. Partizanlar. Kaybolmuş. Uzun zaman inanmak istememiş buna. Nasıl olur da oğlu ondan önce ölür, önce çocuk sonra anası? Böyle bir şey mümkün mü? Sonunda oğlunu Tanrı'nın öldürdüğü sonucuna varmış, çünkü başka türlüsü olamaz. Yani nihayetinde inanmış. Bütün bir gün boyunca ağlamış, ah vah etmiş. Kimse tek bir kelime söylemeye cesaret edememiş. Öyle bir an olmuş ki, madem oğlu öldü, yok artık o halde, hâşâ Tanrı da öldü, yok artık diye düşünmüş, sonra bu an geçmiş. Gözyaşları tükenip dermanı da kalmayınca iki gün iki gece uyumuş. Uyandığında Tanrı sağır dilsiz olmuş. Böyle anlatırdı ve alnıma başparmağıyla haç işareti çizerdi. Tanrı'yı öyle bir anlatırdı ki var olmadığı tasavvur bile edilemezdi. Hele ölmüş olduğu. Anlamsız olduğu. Komşu ya da postacı dedim, çünkü onlar hep vardır, gözlerimizle görürüz var olduklarını. Büyükannenin Tanrı hakkında anlattıklarında – yani şöyle diyeyim, hiç kimse olmadığı zaman da Tanrı'nın var olacağı kesinliği vardı. Gerçi hiç kimsenin olmadığını tasavvur etmek zor. "Hiç kimse"yi ve "her şey"i tasavvur etmek zor.

4.

Hiç kimse, her şey, abim ciddi olanı seviyor. Ciddiyeti. Planları var. Plan yapıyor. Örneğin yarını düşünüyor. Ben daha çok şimdiyi. O bile çok! Bir Gizli Hazinesi var abimin. Sen daha küçüksün, düdük, *toysun,* yine de alıyorum seni. Benim iki oyum olacak, senin bir. Fakat bunu kötüye kullanmayacağım, söz veriyorum. Hazine tavanarasındaki samanlıkta. Hırsızlık yapmak yazık ki yasak, yoksa "kulak" amca Ágoston'un saç filesini çoktan aşırırdım. Dehşet bir parça! Bir yeri yırtık, pis kokuyor. Ekşi ekşi. Büyük vurgun olurdu. Şimdiye kadar en güzel şeyi ben getirdim hazineye, bir balon, çocuk balonu. Kırmızı, buruşuk bir balon. Bir surata benziyor ya da kocaman bir yara yeri olan maskeye. Babamın sigarasının izi. İçkiliydi, tam o zaman olmuştu. Çok güldü. Ben ağlamaya başladım, içimden geldiğinden değil de şimdi bizim, çocukların haklı olduğumuzu göstermek için. Kestanemiz var, eski paramız, pengö, metalden bir traktör parçası, bisiklet selesi. Bir de örümcek, haçlı bahçe örümceği. Sonra kurudu. Önceleri ölüsü bile vahşiydi, korkunçtu. Ürkünç. Zaman korkuyu soldurdu. Çok kez balonun içindeki hava aklıma geliyor. Abime diyorum ki ben Tanrı olsaydım balonun içine girerdim. Çünkü o zaman hem olurdum hem olmazdım, hem görünürdüm hem görünmezdim, ama uçması gereken uçardı. Sen Tanrı değilsin, aptalın tekisin deyip samanlara deviriyor beni. Oysa o zamanlar ben artık daha kuvvetliydim.

5.

Daha kuvvetliyim, yine de bırakıyorum. Onunla güreşmek hoşuma gidiyor. Belime sarılıyor dans ediyormuşuz gibi. Ben de aptalın teki diye düşünebilirim. Ama asla Tanrı benmişim gibi düşünmem. Hiç kimse böyle düşünmez. Sadece İblis. O da Cennetten atıldı işte. Kovuldu. Hak etmiş. Tanrı'nın idolüm olduğunu düşündüğüm oldu. Gerçi her şeyde değil, örneğin büyükannenin öteki oğlunu öldürmemeliydi. Saymadım ama en çok Tanrı'yı düşünüyorum. Annemi babamı düşündüğümden daha fazla, oyundan da, kırmızı, ölü balondan da daha fazla. Tanrı var bile demiyorum, o kadar heyecan verici. Bunları büyükanneden öğrendim, başucumdaki duvarda gümüşî ışınlar saçan resimde de aynı şeyi görüyorum. Yani güvenilir bir şey var. Güvenlik değil, galiba biraz önce yanlış söyledim, "güvenilir" olanın bir amacı, hedefi yok, ben değilim bundan yararlanacak olan, yine de bunu bilmek iyi, böyle olduğunu bilmek. Yani görülüyor böyle olduğu. Bu ikisi dua etmeye yönlendirdi beni: gümüş resim ve büyükanne. Dualarıma söz gerekmiyor, büyükannenin sağır dilsiz Tanrısı işime yaradı. Konuştuğumu gizliyorum, bana söylenenleri anladığımı da belli etmiyorum. Zaten bir şey söyledikleri de yok. Agucuk gugucuk, hanimiş gibi şeyler söylüyorlar, benim de hoşlarına gidecek bir şeyler yapmamı bekliyorlar. Ne diye yapayım? Yapmıyorum. Annem endişeli. Üzülmüyorum. Hiç ses yok, ne içeri ne dışarı, hiç, hiç yüzünden endişelenmek o kadar gülünç ki.

6.

Sabah erken hiçbir şey yok, sadece sabah erken var. Annem babam yavaşça, gürültü etmeden giyiniyorlar, hırsız gibi, boşuna, her defasında uyanıyorum. Karanlıkta giyinmek ne kadar gülünç. Karanlıkta da görüyorum onları, karanlıktan da karanlık olanları. Onları böyle görmek hoşuma gitmiyor, istemiyorum. Odayı kokluyorum, tuhaf bir kokusu var. Ev sahipleri kireç badanasının taze kokusuyla gururlanıyorlar, temizlik ve bize gösterilen nezaket demekmiş. Kireç badanası on yılda bir yapılırmış, âdet böyleymiş, buna rağmen onlar bizim için badanayı tazelemişler. Ekistra badana, dedi Ágoston Amca. Ne dediniz?, anlayamadım. Annem yeni duruma güç uyum sağladı. Babam hemen. Duymadın mı *sevgilim?* Ekstra badanalamışlar bizim için. Çok teşekkür ederiz. Annem öfkeyle bakıyor kocasına, fısıldıyor: hayatta ilk defa "sevgilim" dedin. Babam gülümsüyor, bir aktris gibi, ilk defa şimdi dünyanın sonundayız sevgilim. Bu kokuyu sevmiyorum. Oda kokusu, odaya özel koku, ekstra. Neden bir odanın özel kokusu olması gerekiyor?

7.

Oda avluya bakıyor, pencere kuyuyla aynı yükseklikte, ölü kuyuyla, öyle diyorlar. Daha doğrusu: kuyu geberdi diyorlar, sanki kuyu ölümüne kendisi sebep olmuş gibi. Sokakta ne var ne yok hepsi kurumuş. Su korkup kaçtı demişler köylüler. Diyorlar ki onlar da canı gönülden isterlermiş suyun yaptığı gibi korkup üretim kooperatifinden kaçmayı. Firari su, derin derin düşünüyor abim. Tıraş suyu, babamın var tıraş suyu. Kokusu bu odanınkinden daha güzel. Firari tıraş suyu. Hazinede tıraş suyu da olsun. Dışarıda vıcık vıcık çamur içinde bir miğfer bulduk, samanlığa koyduk onu da. Abim başına geçirdi, hemen fırlatıp attı, bir şeyden korkmuş gibi. Beni böyle görenin kanı donar, dedi pis pis sırıtarak. Böyle sözcükler kullanmaya ne gerek var ki?! Kenef arka tarafta bahçeye doğru giderken, derme çatma bir yer, uzun zaman beni bırakmadılar oraya. Neme lazım içine düşersin. Babam karanlık odadan çıkıp karanlık mutfağa girince Ágoston Amca: bir kadehe ne dersiniz, doktor bey? diyor. Yıllar boyunca gün bu cümleyle başladı. Hayatımda en çok duyduğum cümle bu oldu: bir kadeh, doktor bey? Böyle de kalacak herhalde. Acaba dünyada toplam kaç cümle vardır?, ne kadar isterdim bunu birine sormayı. Tanrı da dahil. Kaç cümle yarattı zatı âliniz? Oysa cümleyi Tanrı değil, insan yaratıyor. Yine de yaratabilirdi. Madem her şeyi yarattı. Kadeh sözcüğünü duyuyorum, tavana bakıyorum, pek yüksek değil. Ya da babam fazla uzun. Fazla büyük, oda oyuncak oda gibi kaldı. Oysa burada olup bitenler oyun değil. Kapıdan çıkarken iyice eğilmek zorunda kalıyor. Önceleri, başlangıçta, bir süre babam kadehleri istemedi. Bidayette kadehleri istememişti.

8.

Bidayette mutfağa girdiğinde anneme de ikram etmişlerdi. Elleriyle elbisesini düzeltiyor, derin bir iç çekiş, duyuyorum, sahneye çıkıyor sanki. Şimdi o bir aktris. Sahneye çıkacak, yabancı bir yerde, sahicide değil. Burada hiçbir şey sahici değil. Doğru değil bu. Abim de, ben de sahiciyiz, annemle babam daha az sahici. Kenef sahici, pis koku da. Kadeh de. O da pis kokuyor. Önceleri, başlangıçta, annem bir süre gülerek reddediyordu. Amma yaptınız Ágoston Amca, daha güneş batmadan...? Babam kızarıyor, günbatımı o sanki.

9.

Sokağımızın en güzel olduğu zaman günbatımı. Beton zeminli ana meydandan başlayan sokak da beton, birkaç metre sonra beton biterek (yarıda kalmış bir nefes gibi) araba tekerleklerinin koşut girintiler açtığı sıradan bir toprak yola dönüşüyor. Ortasında birtakım yeşillikler bitmiş. Yabanıl otlar. Ya tozlu ya çamurlu olan bir yol. Her ikisi de iyi. İpeksi toza yalın ayak atlamak çok keyifli, hele toz sıcaksa, pat diye inen çıplak tabanların yanından kalkan tozlar havada ince ince uçuşuyor, pudra gibi, alçaktan gelen güneş ışınları tozlar arasından geçerek etrafa yayılıyor. Aziz resimlerindeki gibi. Büyükannenin dua kitabı aziz resimleriyle dolu. Işınlar orada da aynen böyle geliyor, yukarıdan Tanrı'dan başlayarak Aziz'e geliyor - eğik olarak. Zevksizlik sanatı, diyor annem, kendisine hakaret edilmiş gibi. Boş ver, diyor babam kırgın bir umursamazlıkla. Çamur da güzel, çamurda zıplamak. Çamur ağır, toz hafif, fark bu kadar. Hangisi daha ağırdır, bir kilo çamur mu bir kilo toz mu? Soran abim. Bir kilo çamur diyesim var ama konuşamıyorum ya. Çok gülerdi mutlaka. Çamur da güzel, örneğin ayak parmakları arasından fışkırırken. Yaz çamuru var, güz çamuru var. Güz çamuru artık keyifli değil. Güz çamuruna hop diye atlamak olmuyor. Güz çamuru daha çok hayvanlar için.

10.

Akşamları otlaklardan dönen hayvanları, sığırları bizim sokaktan geçiriyorlar. İnek hanım söyleyin, neden böyle mahzunsunuz?, diyor annem her defasında bir inek görünce. Üzgün bir sesle söylüyor bunu. Eğer babam oradaysa o da mırıldanarak yanıtlıyor, çünkü balık etten ucuz. Dünyanın en hazin şiiri. İnekler birbirlerini geçmeye çalışarak, itişe kakışa koşuyorlar, asıl o zaman toz kalkıyor işte. Güneşin önüne bulut gelmişçesine. Çocuklar evlerine kaçıyorlar. Sığır sürüsü taşan bir nehir gibi geliyor. Akın akın, diyor abim. Bir keresinde yolun ortasında öylece durdum. Korkmak gerektiğini bilmiyordum. İnekler hep yanımdan geçip gittiler, bana çarpmamaya özen gösterdiler adeta. Sadece gözlerini gördüm. Göze bakmak ilginç oluyor, sanki bakışına bakıyorum. Annem kapıda yerine mıhlanmış çığlık atıyordu. Sokak nihayet boşaldığında yanıma koştu, öyle bir patakladı ki, babam güç kurtardı elinden, yeter, dedi "balık etten ucuz" dediği zamanki sesiyle. Sokağın orta yerinde öylece durduk, kötü bir sahnedeymişiz gibi. Ne kadar çok sahne var. Sokak köyün yanındaki tepeye doğru uzanıyor, sonra yol olarak devam ediyor. Güneş oradan batıyor, onun için günbatımı sanki sadece bizim sokağımızın ışığıymış gibi görünüyor. Sokağımızın adı Vasgereblye.[1] Kardeşim düzeltiyor. Vas Gereben.[2] Arada büyük bir fark görmüyorum. Sonra büyük bir kavis çizerek ana meydana çıkıyor, onun için güneş sokağın öteki ucundan doğmuyor. Nereden doğuyor bilmiyorum. Birden gökte beliriyor. Apansız mı? Apansız, ama her gün.

1 Demir tırmık. (ç.n.)

2 Avukat, gazeteci, yazar (1823-1868) (ç.n.)

11.

Her gün, apansız ama mutlaka her gün komşu Mári bize geliyor. Ne Mari, ne Mári, ikisinin arasında Maári. Maanto. Ya da anaanın der gibi. Máori de oluyor. Babam hiç söylemiyor adını, fark etmiyor bile. Babam birçok şeyi fark etmiyor. Dikkati çekecek kadar çok şeyi. Fark ettiklerinin bir listesini yapmalı. Ciddiye aldıklarının. Gizli liste. Máári, annem a'yı iyice uzatıp ağır ağır ve dalgın dalgın söylüyor. Komşu sokağa çıkmaya bile gerek kalmadan parmaklıktan geçerek geliyor bize. İki tahtası oynuyor parmaklığın, aralarından sıyrılınca hemen penceremizin önüne çıkıyor. Parlak siyah saçları omuzlarını örtüyor. Bazen örüyor saçlarını. Ensesinde kırmızı küçük bir leke var. Kafa şeklinde. Abime göre tam Hollanda haritası. Mári ince yapılı değil. İnce olmaması güzel. Gayet güzel kalın. Annem derslerine yardım ediyor. Aptalların şahı, dediğini duydum annemin gülerek. Babam keyifsizce aptallık tehlikelidir, dedi. Ve birden patladı, aptallık midemi bulandırıyor. Ne oluyor size? Küçük bir kız alt tarafı, kafası biraz ağır işliyor. O kadar. Ne bağırıyorsunuz öyle? Karşılığında babamlar tarlada çalışırken Mári bize göz kulak oluyor. Bana yani. Mári defterine eğilince saçları yana dökülüyor, boynu meydana çıkıyor, çıplak. Gördüm annemin titreyen elini bir anlığına oraya koyduğunu, birçok defa gördüm.

12. Bir keresinde memelerini gördüm. Mári'nin memelerini. Daha sonra oldu bu, Budapeşte'ye geri dönmeden önce. Pembeydiler.

13.

Güneşin ilk ışıkları Çocuk İsa'yı pembeye boyuyor. Ne kurşun asker var ne Kralın üç oğlu masalı, büyükanne sadece Tanrı'yı anlatıyor. Önceleri iki tane Tanrı var sandım. Biri Tanrı'nın Hükümdarlığında olan, yani bulutlarda ya da bulutların biraz üstünde, o Tek Efendimiz Tanrı. Baba. Bayağı baba işte, babam gibi. Yalnız biraz daha otoriter, daha sert. Yumuşaklaştırılamaz mı? Onun için mi durmadan yakarmak gerekiyor? Sonra bir de oğul var. O aşağıya aramıza, Yeryüzüne inmiş, adı İsa ya da Mesih. İsa Mesih de diyorlar. Hepsi aynı şey. İsa daha çok insan. Daha çok değil de tam tamına insan, Gökler Baba'nın, Dünya Oğul'un. Aradaki en büyük fark, Göklerde ebedi hayat olması, burada ise yetmiş-seksen yıl kadar. Methuselah denenleri hesaba katmazsak. Abimden duydum, bunun Mári'nin babası Methy Amca'yla ilgisi yokmuş. Methuselah ihtiyar demekmiş. Methuselah olanların hepsi ihtiyar. Bu kesin böyle, öyle sanıyorum yani. Ebedi hayat olması demek, hayat ebediyen sürüyor demek değil, orada zaman yok ondan, ölçülemiyor bile, yani hayat da yok. Madem öyle ne işe yarıyor bu? Ama işte karşılığında mutluluk sonsuz oluyor. Dünyada tam tersine zaman var, hayat var, mutluluğa gelince insan ona hasret işte. Her insan. Hasret de güzel bir şey. Bazen kötü de oluyor, çoğunlukla iyi. Sonra bazen kötünün de iyi olduğu oluyor. Acı veriyor, yine de iyi. Acı vermemesi elbet daha iyi. Bence. Yani yukarıda da, aşağıda da iyi olan var. Aşağıdaki iyiye Ağlayış Vadisi diyoruz, kendimize fazla güvenmeyelim diye.

14.

Ağlayış Vadisi acımızdan hüngür hüngür ağlıyoruz anlamına geliyor. Demek oluyor ki, bir hayırsever Tanrı var, İyi Tanrı, onun için "Ya Rabbim" diyoruz, sonra bir de Yeryüzünde hüngür hüngür ağlama var, çünkü bir şey acı veriyor. Yani iyi var ve de hüngür hüngür ağlama, bunu anlamak kabil değil. Bu gizemlilik de Tanrı. Yani kendimize gerçekten fazla güvenmeyelim. Büyükanneden öğrendim bunları. Bir şey daha öğrendim: Evet öleceğiz, Cennete gideceğiz, yani Tanrı'nın huzuruna varacağız, yani mutluluğa vesaire, bunları şimdiden sıralamaya gerek yok, çünkü boşuna olur, çünkü o gizemliliği öyle de böyle de anlayamayız. Tanrı'yla yüz yüze geleceğiz fakat gizem devam edecek. Peki, Tanrı o kadar iyi iken, iyiliğinin ucu bucağı yokken Yeryüzünde niçin o kadar çok ağlıyoruz? Sonra "yüz yüze" ne demek oluyor, yüze kadar sayacak mıyız? Bir kere mi, iki kere mi? Neyse ne. Gerçi çok merak ediyorum. Sorabilsem sorardım. Tanrı'nın gizemliliği giyip çıkardığı bir palto gibi değil. Gizem Tanrı'nın içine kapalı. Bu da iyi olmadı. Gizem de Tanrı. Ya da gizem olmadan hâşâ Tanrı da yok. Buraya geldiğinde her defasında büyükannenin yüzü geriliyor, biliyorum oğlunu düşündüğünü, damarlı elinin nasıl yumruk olduğunu görüyorum. Doğrusu, o zaman Tanrı'nın yerinde olmak istemezdim.

15.

Tek Tanrı'nın yerinde. Çünkü hani iki Tanrı vardı ya, biri Tanrı Baba olanı yukarısı, İsa ise aşağısı içindi, o doğru değil, tek bir tane var. Yani o ikisi bir. Aslında bir üçüncü de olacaktı, onu bırakalım, gerçekten. Yalnız bir tane var. "Yalnız" olduğu için değil, her yerde o olduğu için, her şeyi bildiği için. Boşuna her şeye kadir dememişler. İsa da basbayağı Tanrı, yarı Tanrı, akraba falan değil, ne var ki göklerden aşağıya indiği için zamana karışmış. İçine girmiş zamanın. Zamanı bir nehir gibi düşünmeliymişim. Örneğin Şeria Nehri. Tanrı'nın oğlu İsa Mesih'in İncil'inin başlangıcı. Vaftizci Yahya çölde vesaire. Günahların bağışlanması için vaftiz ediyor falan. Ve bütün Yahudi köylükleri ve bütün Yeruşalimliler günahlarını itiraf edip Şeria Nehri'nin sularında vaftiz olunuyorlar. Zaman'ın iki sonucu olmuş. Tanrı bize benzemiş, sonuçlardan biri bu. Biz ona değil, o bize. Bu, Tanrı tarafından büyük bir lütuf, çünkü bizi sevdiğini gösteriyor. Buna layık olmasak da. Sevmek için şartlar koşmuyor, öylesine seviyor, o kadar. Böylece bizim de öylesine sevebilmemiz için umut var demektir. Ben de mi acaba? Güneş ışınları nasıl ısıtıyorsa Tanrı öyle seviyor. Büyükannenin yüzü aydınlanıyor, bir sevinç dalgası geçiyor yüzünden. Sevinçten parlayan gözleri kısılıyor. Babamın gözlerine ne kadar çok benziyor. Aynı gözler. Ya da yağmur gibi seviyor. Sağanak yağmur. Bardaktan boşanırcasına. Rüzgâr, fırtına, gök gürültüsü, şimşek. Ağaçlar çatırdayarak devriliyor, evler alev alev yanıyor, kâğıttanmış gibi cayır cayır, çamurdan seller kaplıyor sokakları. Büyükanne soluk soluğa, duyuyorum.

16.

Güneşi görüyorum, kopan fırtınayı, yanan evleri görüyorum, çamuru. Çakan şimşekleri görüyorum. Sevmek heyecanlı bir şey olmalı. Büyükannenin yüzündeki kırışıklara bakıyorum, sen de böyle sevebilirsin, bunu yapabilirsin. Sevinçle birlikte dünyanın güzelliği ruhumuza girer, acıyla da bedenimize. Tanrı'dan öğrenilen sevgi Tanrı'dan hiçbir şey talep etmez, ne yardım, ne iyi niyet, hiçbir şey, hatta karşılığında sevilmek bile istemez. Sıkılıyorum. Oysa büyükannenin Tanrı'yı anlatması ilginç, Tanrı'nın geçmişi, hikâyesi olmadığı halde. Bu da ikincisi. Zaman olmayınca hikâye de olmuyor. Hikâye Şeria Nehri gibi akıyor. Zaman yok, sonsuz var. Sonsuz büyüleyici lakin hikâyesi yok. İşte onun içindir ki Göklerden yere inmiş ve insan olmuş. Olmuş, öyle anlatıyor büyükanne. Bizimle beraber oturmuyormuş, bizi ziyaret etmesi de yasakmış, komünistler izin vermiyormuş. Komünistlere kızmıyormuş, yasağa da aldırış etmiyormuş. Uysallık ve yürekten gelen tevazu, uysal olmasına uysal değilmiş, lakin yürekten alçakgönüllüymüş. Tanrı'nın hiçbir yaratığına öfkeli değilmiş. Hiddetli, o öyle diyor, hiddetli değilmiş. Anne, diye sordu annem sinsice: Stalin'e bile hiddetli değil mi?, önü sonu katil. Bir *par excellence* katil. Büyükanne her dilden anlar. Ben cinayete hiddetliyim evladım, dedi anneme. Annem yaramaz bir çocuk gibi omzunu silkti.

17.

Annem çocuk gibi değil. Çocuklar neşeli olurlar, kimi zaman biraz ağlarlar, o kadar. Annem bazen ağlıyor, o da biraz, genellikle keyifsiz. Üzgün. Abim diyor ki mutluluk sevinç demek değilmiş, üzgün olmak da mutsuzluk değilmiş. Üzülürsem, bu mutluluk yerine değilmiş, onunla birlikteymiş. Hatta mutluluğun sonucuymuş. Örneğin bizim kırmızı balonumuz! Havaya uçması ve sonra yere inmesi aynı olağanüstülüğün sonucuymuş. Aynı mucizenin sonucu. Ben de kalkmış sana neler anlatıyorum şapşalcığım. Ev sahipleri, "kulak"lar, daima babamlardan erken kalkıyorlar. Çok erken değil ama daima. Ben de "kulak" olmak istiyorum. Büyüyünce kulak olacağım. Róza, Rózsa[3] değil, annemle babamın da teyze dedikleri Róza Teyze, kulak hanım, annemin odada her gün temizlik yapmadığını fark edince acayip şaşırdı. Tozdan korkulur, dedi, ortaya söyler gibi. Şu "Tanrı Birdir" meselesi hep kafamı karıştırıyor. Aşağıya indiğinde Gökler boş mu kaldı? Otuz üç yıl boyunca her şeyi yüzüstü mü bıraktı? Gökler de toz içinde mi kaldı, köşelerini örümcek ağları mı bürüdü? Cennetin Hükümdarlığında nasıl zaman yoksa mekân da yoktur. O halde örümcek de yok. Böyle olması da iyi, aksi halde ortalık karışırdı kim daha büyük diye, Tanrı mı, yoksa örümcek mi. Haçlı örümcek, kıkır kıkır gülüyorum. Kıkırdamak olur, konuşmak olmaz. Cennette hiçbir şey yok, sadece mutluluk var. Üzgün, mutlu Tanrı, o da.

3 İki sözcüğün de anlamı: Gül. Roza Latin kökenli, Rózsa Macar kökenli. (ç.n.)

18.

Ágoston Amca, Stalin babamız Tanrı'yı çaldı diyor, Stalin ölünce onarılan kilisenin devir teslim töreni yapılmamış. Gülüyor, göbeğindeki katmer katmer yağlar sarsılıyor. Kendi yağları içinde kayboldu. Yağ insan mıdır? Yağlı bir Isa nasıl olurdu acaba? Göbekli, gerdanlı. Kocaman bir götle, ama böyle konuşmak ayıp. Peki, o zaman nereye kadarı yağ, nereye kadarı Mesih. Ben nereden başlıyorum? Nerede bitiyorum? Deli Józsi gülerek, ben Hatvan'da[4] başlıyorum, diyor. Pek anlaşılmıyor ama nedense gülüyor herkes. Ágoston Amca basıyor kahkahayı sarhoş olmuş gibi. Sarhoşluk konusunda her şeyi öğrendik. Köyün tüm çocukları. Meyhaneye giden babalarımız yüzünden utanç duymuyoruz, onlarla iftihar da etmiyoruz. İçip içip sarhoş oluyorlar, ne yapalım. Dünya döner, babalar sarhoş olur. Bence Güneş Dünyanın etrafında dönüyor, sarhoşluk açısından bunun önemi yok. Kahkahası kıs kıs gülmeye dönüşüyor, ağzından çıkan sözcüklere karışıyor, kekeler gibi, çahalıntı mahalı gühün gehelir geheri vehermek geherekir. Köy korku içinde. Ama bunu söyleyen yok. Böcekler musallat olmuş köpeğe, böyle dediklerini duydum. Boocek, öyle dediler. Babamlar da korku içinde. Bir sabah annem kazandım!, diye çığlık attı, üstümde tam yirmi üç tane *boocek* ısırığı saydım. Babam, ben değildim, dedi, bir öğrenci gibi gülerek. Evdekiler derin bir sessizliğe gömüldü. Böcek ısırığı sayan birini görmemişler şimdiye kadar. Annemler benden de korkuyorlar. Benden değil, dilsizliğimden. Suskunluğum nerede başlıyor, ben nerede? Suskunluğumdan ben de korkuyorum, onun için durmadan içimden dua ediyorum.

4 Hatvan: Altmış. Budapeşte'den 60 km. mesafede bir yerleşim bölgesi. (ç.n.)

19.

Zaten sadece içinden dua edilebilir. Sabahları pembe renkli Çocuk İsa'yı görmek hoşuma gitmiyor. Gümüş yerine sulandırılmış kan sanki. Yeni kilise kulesinin kalay çatı kaplamasından kırmızımsı bir güneş ışını yansıyor odamıza. Aşağı yukarı saat ona kadar, sonra pembe renk çekiliyor ufaklığın üzerinden. Ufaklık, diyorum, hava atarak, sanki ben daha kuvvetliymişim gibi. Onu koruyan abisi imişim gibi. İyi ki abim var benim. Abisi olmayan yalnızdır. Abimin abisi yok, bunu hiç düşünmemiştim. Tanrı'nın yalnız olduğunu düşündüm. Ben dua etmezsem yalnız kalır. Yalnız Tanrı tehlikelidir. En azından ne yapacağı bilinmez. Ev sahipleri duvara haç koymaya cesaret edememişler. Annem hiç düşünmeden bizimkini duvara çaktı, bizim için artık fark etmez, dedi. Roza Teyzelerin gizlideki haçları çok daha güzel, bakırdan, altın gibi parlıyor. Bizim Gizli Hazinemize ne güzel olurdu. Ama bunu çalmak gerçekten mümkün değil. Yazık. Roza Teyze linzer kurabiyenin ortasını yüksükle deliyor. Yüksüğün kenarları aşınmış, kesmişler. Reçel konacak yeri delmek gerekiyor. Delik açmak. Çok güzel yüksük. Roza Teyze'den bize vermesini istiyoruz, onun başka bir sürü hamur keseceği var. Beyefendiler ne yapacak ki bunu? Bize "beyefendiler" demekten hoşlanıyor, dalga geçiyor bizimle. İstiyorum. Bizim olsun istiyorum, diyor abim. Tamam, tamam, beyefendilerden bayağı iyi köylü olurmuş diyor. Yine de vermiyor. Çalacağım. Oysa çalmak yasak. Bizim haçımız ahşap. Tahtası eskimiş. Başın ortasından ve bedenden kocaman bir çatlak geçiyor. Dişleri de var. Ahşaptan yontulmuş dişler. Her bir diş ayrı yontulmuş. Ağzının içi görünüyor nerdeyse. Hiç aklıma gelmezdi doğrusu İsa'nın ağzını göreceğim. İlk defa gördüğümde Luláta ısırır! diye içimden bağırmış ve ağlayarak kaçmıştım. Yetişkinler gülüşerek omuzlarını kaldırmışlardı. Kim bu Luláta? der gibi. Ben çok kez seviniyorum, neşelendiğim pek az oluyor.

20.

Annemin babamın neşelendiklerini pek az gördüm. Yorgunluk ve korku yüzünden. Tanrı'dan da korkuyorlar. Gece babamın yatakta çekingen bir sesle "Tanrı senin belanı verecek" dediğini duyuyorum. Saymadım ama annem sanırım babamdan daha az şeyden korkuyor. Tabii bunun kanıtı olmasa da örneğin babamdan korkmuyor. Babam korkuyor annemden. Abim, âşık ona diyor. Linzer kurabiyesi delme yüksüğünü ne yaptık ne ettik aldık. Abim tavanarasında ışığa tutup çeviriyor, boşuna, parlamıyor bir türlü. Yüzük gibi parmağına geçiriyor. Kralı! Aslında bu hırsızlık sayılmaz. Kelimeler üzerinde takla atmayalım. Doğrusunu söylemem gerek. Annemiz ilk kocasına âşık. Savaşta ölene. Kahramanca ölmüş. Böyle yazmışlar, boş laf. Köpek öldürür gibi öldürmüşler. Hayvan vagonlarında götürmüşler. Köpek, hayvan, insan. Abimin babası. Önceleri ağabeylerin babaları hep başkası olur sanmıştım. Biri ancak o zaman abi olabilir. Öyle değilmiş. Annem babamı seviyor, yalnız kalmadığı için minnettar. Babam bunun böyle... sıradan bir şey olduğunu bir türlü kabullenmek istemiyor. Göreceksin bak, seveceksin beni!, diye bağırıyor. Seviyorum ya, diyor annem hiç önemsemeden ve duvara doğru dönüyor. Kulaklarımı tıkıyorum. Sanki dövüşüyorlar, öyle geliyor bana. O kadar kötü ki!

21.

Çok kötü, büyükbabam öldü. Ölüm kötü. Peki, ya kötü adamların ölümü? Hiç kimse ölmese acaba daha mı iyi olurdu? Yaşlılar çirkin. Hem kötü kokuyorlar. İyi ki karar veren ben değilim. Sağır dilsiz olmak iyi. Kulaklarımı tıkarsam daha iyi görüyorum. Abim geceleri hiç uyanmıyor. Kıpırdamıyor bile. Odada hiçbir zaman zifiri karanlık olmuyor, hep birazcık görüyor insan. Başka bir şey görmese de onun ayağını. Beşikteyken daha iyiydi. Başlı ayaklı uyumak demek, her akşam, gerçekten her akşam bunu söylüyorlar, ayağın amma pis kokuyor demek. Onunkini kokluyorum, o kadar yakından başka ne koklanır ki, kokusu yok. İçimden pis kokulu diyorum, pis kokulu babandır. Bana tekmeyi yapıştırmasına rağmen hep söylüyorum bunu. İçimden söylüyorum. Yine de duyuyor. Ama tekmeyi dışarıdan indiriyor. Acıyor. Çok çeşitli şeylere dua diyorlar. Örneğin bu acıya da. Acı kurban olsun sana. Büyükannenin varı yoğu dua. Aldığı soluk, kırışıkları, siyah başörtüsü, kocaman, acayip yüksek sesle tık tık eden erkek kol saati, uzun konçlu bağcıklı ayakkabısı. Yazın da. Acaba yaz duası, kış duası olur mu? Varı yoğu dua olmuş, çünkü inanıyor. Ben de inanıyorum ama bende tersine oluyor, ben inanmak için dua ediyorum. Öyle sanıyorum yani. İnanacağım birisi olsun diye. Tanrı olsun diye. Bunun için durmadan dua etmeliyim. Kalp atışları gibi, durmadan. Geceleri de, uyurken de. Aman zamanı kaçırmayayım diye bayağı huzursuz oluyorum. Büyükanne tam tersine çok huzurlu. Tanrı huzur veriyor ona.

22.

Tanrı'nın ismini boş yere anmayacaksın, çünkü Rab, ismini boş yere ağzına alanları cezasız bırakmaz. Boş yere ağzıma almayayım. Ben ağzıma almıyorum ki, ben tek kelime olsun almıyorum ağzıma. İçimden söylüyorum. Tanrı'nın adını da içimden söylüyorum. Kalbimden ya da ruhumdan değil, bu daha kolay. Boğazımdan, avurt kesemden. Boğaz iltihabı bile oldum. Annem bu çocuk çürüyor diyor. Abim için hiç söylemiyor böyle şeyler. Onun yüzüne annemizin abimin babasına duyduğu aşkın ışığı vuruyormuş. Benimle ilgili böyle güzel cümle yok. Benim yüzüme vursa vursa sabahları gülümseyen Çocuk İsa'dan yansıyan pembe renkli ışık vuruyor. Bunun için beni daha fazla sevecek değiller ya! Neden Tanrı'nın sevmesi yetmiyor ki? Herkesin sevgisi bu sevginin içinde olmalı. Büyükbabamı, babamın babasını bir traktör ezmiş. Toprağın içine batırmış onu traktör. Büyükanne yanımıza taşındı. Onun için odayı yeniden düzenlemek gerekti. Bana aldırış etmeyin, diyor. Kimse bunu ciddiye almıyor elbet, en başta da annem. Büyükannenin etrafında hiçbir şey yapmadan sinirli sinirli dolaşıp duruyor. Babam sabah kadehlerinde artık kaderin sonsuz kudretine boyun eğiyor, Ágoston Amca hiç beklemeden hemen deviriyor kadehini. Her günkü palinkamızı bugün de bize bahşet. Asla boş yere, ama her daim, Tanrı'nın adıyla ilişkim böyle. Asla boş yere. Sabahları Çocuk İsa'ya, sonra Haçtaki İsa'ya, gün böyle geçiyor, güneş batarken büyük Tanrı'ya, yatmadan önce yine gümüşlü resme. Bu *bir* dua, aynı dua. Bir dua var.

23.

Mári'ye dua ettiğimi söylemiyorum. Suskunluğumu, konuşmayı nasıl düşünüyorsam öyle düşünüyorum. Gerçek konuşmayı düşündüğüm gibi. Şapşalcığım benim. Büyükanne Tanrı'dan bahsediyor, hikâyeleri hep İsa hakkında. Mári benden bahsediyor kendisine. Anlattıklarına yatağımın üstündeki tasviri de karıştırıyor. Çocuk İsa galiba gümüşten, üstündeki zıbın mutlaka, incecik örülmüş gümüş dantel. Yatağıma çıkıp ayağa kalkıyor, başımın üstüne. Öyle bakıyor resme iyice yakından, ihtiyarlar nasıl kitap okurlarsa öyle. Dikizleme yok, şapşalcığım. Sağırsın, canımın istediğini söylerim, dilsizsin istediğim kadar susarım. Sağol, küçüğüm. Dikizle bakalım, şapşalcığım. Bak, seyret. Kimse görmedi henüz. Sağırlık herkesi günaha sürüklüyor. Birinin duymaması şaka gibi. Biraz budala sanki, aptalcık işte, laf anlatıyorum, duymuyor. Ya budala ya edepsiz. Küstah, diyor annem. Mári güveniyor bana, dilsizliğimi seviyor. Annem kâh endişeleniyor kâh küçümsüyor, babam bilmiyormuş gibi yapmaya çalışıyor. O kadar çok şeyi bilmiyormuş gibi yapması gerek ki. Kocaman liste. Aslında bütün hayatını. Mári suskunluğumu seviyor. Şapşalcığım, bilemedim bir türlü, sen sahiden var mısın? Dağınıklığımdan hoşlanıyor. Ruhun nerde senin canımın içi? Tutmak hoşuna mı gidiyor, bu?, bu mu ruhun senin? Sınıyor beni. Yüreğim korkak. Korkak ve serbest.

24.

Ne? Neymiş serbest olan? Serbest koşu serbest. Polisler aralarında bakışıp gülüşüyorlar. Babam, bilmiyorum neden, biraz önce kendisinin istediğini yapmakta serbest, özgür bir Macar vatandaşı, çalışkan bir emekçi olduğunu, onu rahat bırakmalarını söyledi. Özgürmüş! Biz ne söylersek onu yapmakta özgürsünüz. Kemerlerindeki tokalar tıpatıp aynı şekilde parlıyor. Hazineye koysak ne güzel olurdu! Hem bunu çalmak serbest olurdu. Robin Hood isimli kimliği meçhul failin son hınzırlığı diyor, sonra da gülüyor abim. Polisler birbirlerine bakıyorlar, bir ağızdan söylüyorlar şiir söyler gibi. Sıçmak serbest. Sanki evvelce talim etmişler, göğüslerini şişirip etrafa bakıyorlar. İşte şimdi alkışlamanın tam sırası. Ama cesaret edemiyorum. Ben de biliyorum korkmayı. Her hafta denetlemeye geliyorlardı. Bilmiyorum baktıkları neydi. Öne eğilmiş başlar, özellikle de erkekler, en çok gördüğüm belki de bu oldu. Ev sahipleri başları öne eğik mutfakta oturuyorlar, çocuklar gibi sessiz. Biz iç taraftaki odadan gözetliyoruz onları. Bir masal izler gibi. İlk seferinde Róza Teyze polise yapmayın böyle Gyuriciğim demişti. Ben sizin Gyuriciğiniz değilim, Róza Teyzem de benim Róza Teyzem değil. Róza Teyzem kulak, yani halk demokrasisinin düşmanı. Ben ise halk demokrasisi düzeninin bekçisiyim. Anlıyor musunuz Róza Teyze? Karışmayın lafa, canına yandığımın, çattık ya! Biliyorum bir resmin konuşamayacağını, buna rağmen oraya bakmaktan kendimi alamıyorum, hani olur ya. Çocuk İsa'dan bir şey bekliyorum, İsa'nın sessizliği dile gelir belki. Çocuktanrı. Ben de Tanrı'nın çocuğuyum. Babam sarhoş olduğunda bu hep aklıma geliyor. İyi olurdu bazen sadece ben olsaydım Tanrı'nın çocuğu, yazık ki herkes Tanrı'nın çocuğu. Abim de. Babam da Tanrı'nın çocuğu. Hani ihtiyacı da yok değil. Polisler de, oldukça tuhaf bu. İrkiltici. Yani Tanrı oldukça tuhaf, irkiltici, diyor abim, hikmetinden sual olunmaz. Ben sual ederim.

25.

Sual etmek iyi oluyor. Sual etmeye en müsait olanı büyükannenin gözleri. Herkese öyle bakıyor sadece bana değil. Hiçbir şey için acele etme, ne olacaksan o seni bekler, diyor, doğrudan bana değil, abime de değil, aramıza. Nedense bu korkutuyor bizi. Olacağım şey beni bekliyormuş. Bu iyi mi benim için? Sürü halinde duruyorsunuz burada, gülüyor büyükanne, Tanrı'nın sürüleri. Başka zaman da böyle güldüğünü hatırlamıyorum. Neden acaba? Babama da böyle bakıyor, babam hemen kaçırıyor gözlerini. Bunu görmek hoşuma gitmiyor, hemen kaçırıyorum gözlerimi görmemek için. Acaba Rab bakışlarını yakaladığı zaman nasıl oluyor? Utancından önüne bakıyordur. Zavallı, diyor annem, nahoş olmalı. Annemin umurunda değil, kılını kıpırdatmadan bakar gözlerine. Büyükannenin herhalde Tanrı'yla arası iyi, o kadar çok konuşuyorlar ki. Benim aram da iyi değil denmez, bunun için durmadan dua etmem gerek. Dua etmek zoruma gittiğinden değil. Tanrı ve sözün yakın olduğunu düşündüğümden de değil. Derin sessizlikler vardır. Sözsüz Tanrı ve Tanrısız söz, sessizlik budur. Büyükanneyi saymazsak dua etmek nefes almak gibi değil. Nefes almayı istemek gerekmiyor. Nefes almamak diye bir şey yok. Dua etmemek oluyor. Ben daha denemedim ama biliyorum olduğunu. Abim örneğin takside bindirmiş, sabah, akşam ve yemekte. Rıza Teyzeler sadece Pazar günleri. Pazar günleri Tanrı'nın ait olanı Tanrı'ya verme zamanı. Dua sırasında annem dikkatini vermez, oraya buraya bakar, arada bir şeyler yapar. Babam ise ağlar sanki, içinden dua bir türlü çıkamıyormuş gibi, kendisine yakarıyormuş gibi olur. En acıklısı bu oluyor. Hiçbirini anlayamıyorum. Mári yatağımda ayağa kalkarak açık duruşa geçiyor, Çocuk İsa'ya yaklaşıyor ve gayet yavaşça bir sır söyler gibi resmin camına fısıldıyor: Tanrı yok.

26.

Tanrı yok. Ben cümlelerden korkmuyorum. Abim korkuyor. Ama hoşlanıyor da. Abimin bir oyunu var. Bugün kötü olalım diyor. O zaman kötü oluyoruz. Kolay değil, bayağı uğraşmak gerekiyor. Ya da iyi olalım. O zaman iyi oluyoruz. İyi olmak kötü olmaktan daha kolay. Kötü daha ilginç ama çok değil. İyi de ilginç çünkü o kadar kolay değil. Karmaşık olduğu için ilginç. Kötüden daha karmaşık. Valla bilmiyorum. O benden daha iyi iyi oluyor ya da daha kötü, yani daha iyi kötü oluyor. Görüyor musun cümle bizi nasıl değiştiriyor. Bunu kabul ediyorum. Ve telaffuz edilmesinden korkmak da yerinde. Tanrı yok, yüksek sesle olunca ürkütücü. Denedim. Tanrı var, yani yüksek sesle o da ürkütücü. Neyse. Mári ile birlikte korkmak güzel oluyor. Bir an olsun Tanrı'nın olmadığına inanmasam da. Ölüme de inanmıyorum. Yani örneğin kardeşimin ya da benim ölebileceğimize. İstisnalar var, örneğin Róza Teyze'nin kız kardeşi doğduktan hemen sonra ölmüş. Kendi tükürüğünde boğulmuş. Öyle anlattı Róza Teyze, o zaman herkes beyazlar giymiş, "beyaz" deyince ağlamaya başlamıştı, "boğuldu" derken değil. Hüngür hüngür değil, içini çeke çeke. Hayvanlar ölüyor, bunu biliyorum. Hayvanların ölümü hayatlarının bir parçası. Örneğin, önlerine yem atmak gibi.

27.

Küçük civcivlerin yumurtadan nasıl çıktıklarını seyrediyorum. Avluda dolaşmam serbest, sadece köpeğe yaklaşmam yasak. Zincirlenmiş, kendi etrafında daire çizip duruyor. Yaklaşıp dişlerimi göstererek hırlıyorum. Bana kalırsa anlıyor. Bir şeyler anladı. Sesimi duyan tek canlı varlık. O da dişlerini gösterip hırlıyor bana. Tanrı anlıyor söylediklerimizi. Piliçler arasından birini seçiyorum, ya birinciyi ya ikinciyi ya üçüncüyü ya beşinciyi, basıyorum üstüne. Boka basar gibi, böylesi güzel oluyor. Yalınayak. Bok gibi yayılıyor etrafa... Bilmiyorum ne bu şimdi. Piliç mi? Müstakbel piliç mi? Sabık piliç mi? Bu öldürme sayılmaz. Buna pilicin seçimi diyelim. İlgilendirmiyor, üzerinde düşünmüyorum. Hoşuma gidiyor böyle yapmak. İyi de sonra ortadan yok etmek gerekiyor kalıntıları. Önceleri samanların arasına sıkıştırıyor ya da sebzelerin arasına gömüyordum. En güvenlisi kenefe atmak. Ya da kediye vermek. Kaz palazlarıyla daha zevkli oluyor. Kenefin deliğine atınca ciyaklayıp duruyorlar. O zaman yakalanmak tehlikesi var. Ben hiç yakalanmadım. Bir palazı böyle kapıvermek avlanma sayılır artık. Kolay avlanma, arka arkaya dizilmiş, dereye doğru ilerliyorlar, o zaman hop aralarından birini çekiveriyorum, arkadan sayarak 1, 2, 3, 5. Abim ilk çocuk, ben ikinci, yani kaz palazı olsak bize de sıra gelirdi. Kimse benden kuşkulanmıyor, masum küçük çocuk. Abim ise iyi biliyor kendini savunmayı. Konuşuyor da konuşuyor. Avukat olacak bu çocuk, görenler hep böyle diyorlar. Benim için böyle söyleyen yok, ne olabileceğimi tasavvur dahi edemiyorlar. Yani ne olursa olsun herhangi bir şey olabileceğimi.

28.

Ben de bir şey olacağımı sanmıyorum, çünkü daha şimdiden bir şeyim zaten. Ne olduğu hiç ilgilendirmiyor beni. Böyle şeyler tek bir söze bağlı değildir, derdi mutlaka abim. Taşı sıksa suyunu çıkaracak diyorlar benim için. Abim gözlüklü, yani taşı sıksa suyunu çıkaracaklardan olamaz. Birbirimize hiç benzemiyoruz. Konuşmamız benzerdi herhalde. Sözcükleri içimden çok defa onun kullandığı gibi kullanıyorum. Yani aynı yerden nasıl öğrenmişsek öyle. Ben esmerim, o sarışın. Kreol diyorlar tenime. Kaslarımı hissediyorum, hepsi yerinde, hiçbir şey yapmam gerekmiyor. O her sabah jimnastik yapıyor. Yavaş yavaş kuvvetleniyorum işte diye gülüyor haline. Kendine gülmekten hoşlanıyor. Ben hoşlanmam. Abim ak pak, üstelik çilli. Ben sağır dilsiz olmasaydım ondan güzel olurdum. Görüyorum bana nasıl baktıklarını. İlk anda hep böyle oluyor. Sonra akıllarına geliyor konuşmadığım, bu dehşet veriyor onlara. Sanki bir şeyi silkip atmak ister gibi ürperiyor ve sırt çeviriyorlar. Bulaşıcı hastalığım varmış gibi. İnsanın bir abisi olması çok iyi. Çok sıcak havada ceviz ağacı altında durabilmek gibi bir şey bu. Kıskanırdım onu ama kıskanç değilim. Değilim diyecek kadar bile değilim. Köpek yüzünden ceviz ağacının altına pek gidilemiyor.

29.

Tarlaların orada da bir ceviz ağacı var. Sabahları babamlar abimi de götürüyorlar giderken, ceviz ağacına bağlıyorlarmış, iple değil kınnapla, ayak bileğinden ceviz ağacının gövdesine. Kınnabın boyu iki metre kadarmış. Bu çok mu, yoksa az mı? Anlattı, oysa utanıyordu. Bu köpeğin bile zinciri benimkinden uzun. Teselli ediyorum. Ağlamıyorum, azıcık ağlıyorum diyor. Ben iyiyim, Mári'yle evde kalıyorum. Benimle bebekle oynar gibi oynuyor. Onlar bizden fakir. Bizim evimiz. Yani Róza Teyzelerinki. Fakirliği görüyorum, avlularında, mutfaklarında. En çok da kapıda görülüyor. Bizimki siyaha boyalı, bahçe parmaklıklarının tahtaları da oynamıyor, kapı takılmıyor açılırken. Kocaman açılıyor. Parmaklık sokak tarafından betona yerleştirilmiş, Márilerinki sarhoş gibi sallanıyor. Uzun süre sadece babamı sarhoş gördüm. Köyde diyorlar ki ayarıyla içersen miktar fark etmezmiş. Babam dertli sarhoş denen tipten. Dertli sarhoş iyi olurmuş, çünkü sesini yükseltmez, kimseye saldırmazmış. Babamınkinin iki kötülüğü var. Birisi kusma. Hem aniden, hiçbir ön belirtisi olmadan. Yani leğen orada değilken de. Eğer annem oraya koyacak olursa, yani ortada hiçbir neden yokmuş gibi görünürken leğeni koyarsa dertli sarhoş değişiveriyor. O zaman birçok olasılık var, kavgacı, kaba, bağırıp çağıran, saldırgan, küfürbaz ve de bunların karışımı. İkinci kötülüğü, dertli sarhoşun derdinin diğerlerine bulaşması. Kusma olsun bence daha iyi. Oysa kusma berbat bir şey. O acı-ekşi, ağır kokunun ertesi sabah da hâlâ havada dalgalanmasını aklım almıyor.

30.

Babamın aklımın almadığı bir tek numarası var: hiçbir şey yapmadan saatlerce oturabilmek. Koltukta akşam karanlığı basana kadar. Belki de Karpat Dağları'nın geçitlerini aşıyordur diyor abim. Kafasına kurşun sıkarak ölen askerlik arkadaşına rastlamıştır yine. Küçük bir çocuk olmuş, kurtların inlerinde oynuyordur. Kızlara kur yapıyordur. Genç iş arkadaşının sevgilisini bir kere daha amuda kalkmaya teşvik ediyordur mayosundan sarkan memesini görmek için. Ya da orada, oturduğu koltukta bin pişman oluyordur anneme yeri göğü vaadettiği için, onu mutlu edemediği için. Sahici, iyi babam: beni bisikletinin koltuğuna oturtup değirmene doğru sürerken lastik patlasa bile dert etmeyen babam. Suya batırıp hava kaçıran deliği bulur, iç lastiği bi güzel yapıştırır. Bisikleti tüm parçalarına ayırıp yeniden monte edebilir, bütünüyle hâkimdir bisikletine. Bisikletçi, diyor abim, babam onun sahici babası değilmiş gibi.

31.

İyi ki burada kimse yok, diyor annem, oysa ben oradayım. Babam önden gitti, Péter'le el ele tutuşup çocuklar gibi. Mutfakta bir anlık duralama, kadeh, günaydın, ağam, beyim, sanki bir konveyör bandı üzerinde duruyorlar. Harmanda gördüm konveyör bandını. Üzerine oturmak yasak. Sanki yukarıya göklere, cennete, Tanrı'ya gidiyor. Banda alttan bakarsak eğer. Tanrı ve Tarım Üretim Kooperatifi. Gereğinden fazla güzel, der gülerdi abim herhalde, bana hafiften bir şaplak da atardı. Mári içeri girince annemin yüzü aydınlanıyor. Dik dur, diyor ona yumuşak bir sesle, iyi ki yok kimse burada. Peki ya benim küçük şapşalım? Sakın bir daha böyle söyleme. Annemin yüzü sertleşiyor, odadan koşarcasına çıkıyor, Róza Teyzelere selam bile vermeden babamların arkasından gidiyor. Baba hastalandı, diyor Mári. Annesi babası iyice yaşlı. Neredeyse büyükanne kadar. Nasıl oluyor bu? Köylüler Peştelilerden daha yaşlı oluyorlar. Omzuna oturtuyor beni. Dön baba dönüyoruz avluyu, asla parmaklıktan dışarıya çıkmıyor. Herkesten daha uzun boylu oluyorum. Dizlerimi, bacaklarımı sıkı sıkı tutuyor. Elleri ateş gibi. Bacaklarımla sıkıyorum boynunu. Ensesinden sıcaklık fışkırıyor. Omuzlarına iyice bastırarak oturuyorum. İçim gıcıklanıyor, özellikle karnım. Mári gülüyor, ne yapıyorsun sen maskara, nereye gömülüyorsun öyle, annen görecek, ne der sonra?! Sence seviyor mu beni? Yine atıyor kahkahayı.

32.

Tanrı kahkaha atamaz. Yerinde olmak istemezdim. Lakin her şeyi bilir, her zaman her şeyi. Bunu düşününce de yerinde olmak istemeyeceğim geliyor aklıma. Bunu çok kez düşünüyorum. İnsan olmak Tanrı olmaktan iyi. Öyle sanıyorum. Abim, Tanrı'nın avucunda oturuyoruz, dedi. Peki ya Tanrı kimin avucunda? Her şeyi bilmenin rizikosu olmalı. Gerçi "bilme"nin anlamı mutlaka onun için başkadır, "her şey" başkadır. Şöyle desem, diyelim mavi bilme var, o benimki, bir de kırmızı bilme, onunki. Ben m-biliyorum, o k-biliyor. Benim için her şey m-her şey, onun için k-her şey. Peki m-her şeyin k-her şeyle ne alâkası var? Titreyen bacaklarımla Mári'nin sımsıcak ensesinde otururken dua etmiyorum. Ben dua etmeyince Tanrı da yok. Yoku, yok içinde anlamak mümkün değil, ancak sonra, varda, yok geçince; dua etmediğimi fark edince endişelenmedim, çünkü büyükanne hep dua ediyor, onun her şeyi dua. Yine de korkuyorum ya onun Tanrısı benim Tanrımla aynı değilse? Ya benim bir mavi Tanrım varsa, bir m-Tanrı, onun bir büyükanne tanrısı, b-Tanrı. Eğer iki tanrı varsa, neden üç olmasın? Eğer üç varsa o zaman dördüncünün yoluna ne engel olur ki? Belki de insanlar sayı saymayı böyle öğrenmişlerdir? Böyle olursa her insanın kendine özel bir Tanrısı bile olabilir. Sebze bahçesi gibi. Doğarken yeni bir sebze bahçesi de doğar. Maydanoz, havuç, şalgam. Şakayık. Róza Teyze sebze bahçesine şakayık dikti. Ne yaparsa gerektiği gibi, âdet olduğu gibi, söylendiği gibi yapıyor. Hayatındaki tek lüks şakayık. Ha bir de beze kurabiyesi.

33.

Tadı mı yok, öyle mi diyorsunuz doktor bey? Bizim bey de öyle diyor. Amma yaptınız ha, tutun şunu! Baksanıza ağırlığı yok! Basıyor kahkahayı. Başka zaman hiç gülmez. Ağırlığı olmayan başka bir şey de bilmiyor. Bildiği sadece ağırlık. Onun da bir Tanrısı olabilir. İş, iş, iş. Sonra şakayık, bazen de beze kurabiyesi. Her çalılıkta bir Tanrı olsaydı iyi olmazdı. Fazlasıyla insana benzerdi o zaman. Herkesin bir koruyucu meleği olmalı. Koruyucu melek olmadan zor olurdu doğrusu. Mári bu kadar şişman olmasaydı benim koruyucu meleğim o olurdu. Koruyucu melek fidan boyludur. Mári, Tanrı yok diyor gerçi fısıldayarak. Deli Józsi de aynı şeyi söylüyor. Hep meyhanenin önünde duruyor, yaz kış, öğlen, akşam; meyhaneye hiç girmiyor ama oradan da hiç ayrılmıyor. Hiçbir şeyi hatırlamıyor, sadece kendi bahtsızlığını. Acaba birçok yok-tanrı da farklı mı? Bence Mári'nin Yok-Tanrısı Deli Józsi'ninkiyle aynı olamaz. Abim benden akıllı. Akıllı olmak iyi bir şey. Ama bazen kafamda hissettiğim o karmaşayı seviyorum doğrusu. O zamanlar kafamın içi şakayık gibi oluyor. Bir seferinde abim, şakayık güzel değil, dedi, güzelden de daha iyi: karmaşık. Bu Tanrı'yı sayma işi de karmaşık. Sonsuzluk nedeniyle herhalde. Sonsuzlukla ne yapacağını bilemiyor insan. "Çok fazla olan" burada hiç, oysa "çok fazla" çok fazladır. Düşünce soğuk, karmaşa sıcak.

34.

Babamın eli sıcak. Anneminki soğuk, ama o da iyi. Annem hep elimden çekiyor beni. Bir ağırlık gibi sürüklüyor. Abimi sürüklemiyor, demek o ağırlık değil. Beze kurabiyesi. Babam sürüklemiyor, geziyor benimle. Daha ziyade ben onu çekiyorum, ama o ağırlık değil. Aslında çekemem ya, çeker gibi yapıyorum. Bir dağı ancak Tanrı oradan çekip sürükleyebilir. Tanrı babamı sürüklüyor, çok komik. Macaristan'da artık dağ yokmuş, vardı diyor annem, şimdi yokmuş artık. Her ülkede dağ vardır. Abim bir harita gösteriyor, Hollanda, sahiden yok dağ. Bu harita nereden çıktı?, diye soruyor babam. Ben koydum bavula, diyor annem. Babam uzun uzun susuyor. Dua ettiği zamanlardaki gibi, olmuyor, dayanamıyor, hırlıyor birden, ayıp söylemesi, gerçekten tam bir domuz gibi. Ne halt etmeye, diyor, söylesenize ne halt etmeye getirdiniz buraya bu Avrupa-haritasını? Bağırmaya başlıyor: Ne halt için?! Uçmak için, canım, uçmak için. Âşıkmış gibi söylüyor annem bunları. Kahverengi olan dağ. Macaristan'da da var kahverengi, koyu kahverengi değil, yine de kahverengi. Dağın doruğunda bile Tanrı'ya daha yakın değilim. Madem her yerde varmış. Doğrusu kenefte de olduğunu sanmıyorum. Böyle birçok örnek verilebilir. Çünkü mesela eğer kalbimdeyse neden bağırsaklarımda da olmasın. Böyle şey söylemek olmaz. Gerçi duydum, annenin bağırsaklarına ölüm yerleşmiş, sözünü. Tanrı, anlaşılan bir başka türlü, ellerinizin arasından kayıp gidiyor. Akşam oldu, babam meyhanede, annem Róza Teyze'yle şakayıkların orada. Abim giriyor, ayak bileğinde kınnap, kelepçe gibi. Kıyametleri koparıyor. Sanki odayı sistematik olarak yok etmek niyetinde. Kırıp döküyor. Nefes nefese durup keyifle etrafına, darmaduman ettiklerine bakıyor. Korkulu, ürkek bakışlarımı görünce: Ne mi yapıyorum? diyor. Hadi oradan düdük, dua ediyorum, sanırım dua ediyorum.

35.

Peki, şimdi hangimiz Yehuda'yız? Tavanarasına ışık aziz resimlerine düşer gibi eğik giriyor. Tozlar dans ediyor. Fark etmez, sen istiyor musun? İki gün sonra Fısıh ve hamursuz bayramı olacaktı; başkâhinler ve yazıcılar hile ile beni nasıl tutup öldüreceklerini araştırıyorlardı. Zira bayramda olmasın, belki halkta bir karışıklık olur, diyorlardı. On ikilerden biri olan Yehuda İskariyot, beni başkâhinlerin eline vermek için onların yanında gitti. Onlar da bunu işittikleri zaman sevindiler. Ona para vermeyi vaad ettiler. O da fırsat gelince beni nasıl ele vereceğini aramakta idi. Fısıh kurbanını kestikleri hamursuzun birinci gününde, şakirtlerim bana dediler: Fısıh yiyesin diye nerede istiyorsun ki gidip hazırlayalım. Hazırlayın, dedim. Akşam olunca On iki şakirtle geldim ve sofrada oturup yemek yerlerken dedim; Doğrusu size derim: Benimle beraber yemekte olan sizlerden biri beni ele verecektir. Onlar da kederlenmeye ve birer birer bana: Ben miyim demeye başladılar. Öteki de: Ben miyim? Onlara dedim ki benimle bu sahana banan on ikilerden biri. Çünkü insan kendisi için yazılmış olduğu üzre gidiyor fakat vay başına o adamın ki İnsanoğlu onun vasıtasıyla ele veriliyor! O adam doğmamış olsaydı kendisine iyi olurdu.

36.

Dünyaya geldiğim için seviniyorum. Bunu abime söylemek hoşuma gidiyor. O yazıyı seviyor. Doğmamış olsa bile yine de yazarmış. Defteri yanında, hep yazıyor. Dışarıda tarlada iken de. Bir köpek gibi ağaca bağlı, yazıyor. Her şeyi yazıyormuş. Öyle söyledi. İlginç olan her şeyi. Gördüğü her şeyi yazıyormuş, gözü açık olsun, kapalı olsun. Öyle söyledi. Abim her şeyi aklında tutuyor. Akıllı. Kıkırdıyorum, ben sadece abimi tutuyorum aklımda. Bir hikâye var, diyor. Kopyalamak istemiyorum, orijinaliyle aynı olacak sayfalar yaratmak istiyorum. Anladın mı düdük? Hayır. Dünyaya gelmemiş olsa bile yazarmış demesi hıyarlık. Etkileyici. Peki, o zaman nerede? Doğmadan önce de annemizin içinde miyiz? Doğumun sonsuzlukla bir ilişkisi olmalı. O halde ölümün de. Abime sözcükler lazım, bana sessizlik. Kötü sessizlik olsa olsa sözcüklerin yerinde olur. Bu yetmez, söz biçiminde sessizlik. Sözcükler görüyorum rüyamda, kâbus değil, yorucu. Bilmediğim sözcükleri de görüyorum. Örneğin "hâşâ". "Hâşâ" benim için sözcük değil. Haşat ise sözcük. Babam sarhoşken de kötü sözcükler söylemez. Çok ender söyler. Meyhaneden gelince örneğin. Aman Tanrım bugün tam haşat olmuşum, dedi. Abim hikâyeyi yazıyor. Belki de bu yasaktır. Böyle giderse sonunda Tanrı da sözcük olacak. Sözcükler arasında bir tane. "Hâşâ" gibi. Bu hoşuma gitmiyor benim. Belki de başka yolu yoktur. Bir hikâyeyi sadece – bilmiyorum.

37.

– bir hikâyeyi sadece onu anlatabileceğine inanan anlatır. Nerdeyse içine gireceğim, o kadar yakınlaşıyorum çarmıha gerilmiş bedene. Bilekler ve ayaklar çivilenmiş. Üzerine kırmızı boya sürülmüş, bu kan oluyor. Başında dikenden taç, yüzünde kan damlaları. Kazıyıp çıkarmak istiyorum, ama dokunmaya korkuyorum. Tanrı'nın oğlu, ne olur ne olmaz. Yatağın üstüne çıkıyorum ben de, ayaklarımı iki yana açarak duruyorum, gülesim geliyor. Çocuk İsa'da yara bulamıyorum. Tanrı'nın resmi yapılmamalı. Bu bir kaplanı köpek gibi görmeye benziyor. Zincirlenmiş bir ev bekçisi. Büyükannenin kitapları var. Piskitaplar, diye burnunu kıvırıyor annem, bu adı vermiş kitaplara. Küf kokuyorlar. Birinde çok güzel bir hayvan gördüm. Adı çita. Çekinmesem Tanrı'yı böyle hayal ederdim. Zincirlenmiş çita, böylesi yok. Resimde görülüyor. Ev bekçisi çita: yok. Sirkte de yok çita. Kaplan var. O da inanılır gibi değil. Herhalde sahici kaplan değildir, sirk kaplanıdır. S-kaplan. Şimdi yine aynı şey, kaplanın s-kaplanla ne alâkası var ki? Oysa kaplan sonsuz da değil. Sanki her yerde bir sonsuz var. Çita gibi bir şey. Abimin çitalı bir kurşunkalemi var. Çita şekilli. Belki de zürafadır. İsa'nın yüzündeki ıstırap da sonsuz. Çünkü onda her insanın acısı da var. Ölçmesi zor. Acaba Röza Teyze'nin ıstırabı annemin ıstırabına kıyasla nasıl, r-ısdırap a-ısdırabına göre? Dönüp dolaşıp aynı yere varıyorum. Daima biri doğuyor ve o zaman onun ıstırabı da İsa'nınkine ekleniyor. Yani ne kadar büyük sayı söylersem söyleyeyim İsa'nınki hep daha büyük olacak. Çünkü ölenin ıstırabı da orada haçın üzerinde kalıyor. Görünüyor.

38.

Daha gökte güneş bile yokken pis bir ışık düşüyor odaya, yukarıdan değil de yandan sanki. Yıkanmamış bir ışık, Mári geliyor, uyku akıyor yüzünden, haçtaki ıstırap gibi. Gözleri kapanıyor, zorlanıyor açık tutmak için. İki adımda bir duruyor, başı dönüyormuş gibi, gözleri de öyle boş boş bakıyor, bir hayvanınki gibi. İnekler bakar böyle. Gözlerine yakından baktım çok kez. Muu. Konuşuyoruz sanki. Tanrı'nın bunları da sonuna kadar dinlemesi gerek. Her türlü aptallığı dinlemek zorunda, yok çaresi. İneğin gözleri büyük oluyor, küçük bir yerküre gibi. Atın gözleri daha güzel. Köpeğinki en güzeli, insandan sonra. En iğrenci tavuklarınkı. Tavukların gözleri pis kokuyor adeta. Babam kısık bir sesle günaydın der gibi bir şeyler mırıldanarak başı öne eğik başlıyor güne. Yanında abim, koruyucu melek gibi. Sert ve aciz bir koruyucu melek. Kötü karışım. En zinde olan annem. Mári-zinde, bu ismi takıyorum şimdi ona, M-zinde. Kuzucuğum, uykudan bayılıyorsun sen, kıyamam diyor annem ve yanaklarını hafiften tokatlıyor Mári'nin. Yerim senin yanaklarını. Öpüyor. Kıyamam sana. Hadi gidiyoruz! Mutfaktan geliyor ses ve herkes gidiyor o zaman. Gündelikçi olarak çapa yapmaya, havuç toplamaya, ekin biçmeye, böcekli buğdayı ayıklamaya. Yalnızım Mári ile. Gün onunla başlıyor, onunla başlayan günler güzel. Uyuyorum ya da uyur gibi yapıyorum, yahut uyanığım ya da uyanıkmışım gibi yapıyorum. Bunların arasında fark yok. Ben hissetmiyorum. Var olduğumu hissetmiyorum. Tanrı içeriye geliyor. Var olduğuna neden inanıyorum? Çünkü ben olduğuma inanmak istiyorum.

39.

Var olduğumuza inanmazsak, o zaman her şey mümkündür. "Her şey"den duygulanırız, "var olmak"tan korkarız. "Her şey"le bir alâkamız olursa o zaman Tanrı'ya benzediğimizi sanırız. Yani böylece Tanrı'nın çocukları oluruz. O zaman "her şey" bize Tanrı'nın bizi kendi suretinde yarattığını gösterir. Lakin her şeyin mümkün olması iyi değildir. Abim böyle dua ediyor. Sözsüz duadır sahici olanı. Söz insanı yere çeker. Söz insanın. Abimin.

40.

Eğer her şey mümkünse, o zaman pekâlâ önce ihtiyar olabilirim, sonra giderek gençleşirim. Bunu hayal ediyorum. Vücudumu görüyorum, vücudumdaki kırışıkları. En kötüleri annemin kırışıkları, annem onlardan nefret ediyor. Nefrett ediyorum, diyor T'yi şaklatarak. Pek görünmüyor zaten, pudra dolu hepsi. Babamın yüzünde iki türlü kırışık var, alnında ve ağzının iki kenarında. Akıl-kırışıkları, hüzün-kırışıkları. Çaresizlik demek daha doğru olacak. Çaresizlik-kırışıkları. Neden çaresiz olduğunu biliyorum. Çünkü hayatını bulamıyormuş. O söyledi, duydum. Karanlıkta ağlıyordu, duydum, ne oldu benim hayatıma, söylesenize nerede benim hayatım. Annemi de duydum, teselli ediyordu, beni teselli ettiği gibi, çi çi çi, sakin ol hayatım, sakin ol. Hep böyle söylerdi. Bir keresinde babam patladı: Ne yalan atıp duruyorsunuz, ben sizin hayatınız değilim! Bunu en iyi siz bilirsiniz. En güzel olanı büyükannenin kırışıkları, çizilmiş değil kazılmışlar, büyükannenin ayrılmaz bir parçası. Annemin kırışıkları ona ait değiller, onun için de gizlemeye çalışıyor zaten. Onun kırışıklarında zaman ölüme doğru akıyor. Korkuya doğru. Ben korkmuyorum. Tanrı'nın varlığı ölümü kolaylaştırmak için değilmiş, böyle diyor büyükanne. Ölüm kolay olsun diye değil. Anlamı olması içinmiş. Ve eğer ölümünün anlamı varsa, o zaman anlamı olurmuş.

41.

Annem anlamsızlıkları seviyor. Bir şeyi amaçsız, öylesine yapmayı. Çapadan geliyor, mutfağa giriyor, dans eder gibi bir adım atıyor, arkasından uçuşan ince şalını görüyorum, pırıl pırıl ipek, ne kadar pahalıdır kim bilir. Şalın ışığı yüzümüzü aydınlatıyor, müzik de duyuluyor adeta. Ágoston Amca tabureye oturmuş, tek söz olsun anlamıyor. Söz yok ki zaten. Mutfakta eski bir ayna var. Annem bazen üzerine sabunla mesaj yazar. İrénke yapmayın böyle. Kim yapar böyle şey?! Siz Róza Teyzem, siz! Róza Teyze kızarır olanlara o sebep olmuş gibi. Şimdi başı ağrıyormuş numarası yapıyor. Çapaya gitmedi, kapıdan geri döndü, babamla abimin arkasından el salladı. Mári'yi evine gönderiyor, bir yetişkin bir çocuğu nasıl gönderirse öyle. Mári avluda bir çakıltaşına tekme atıyor. Şimdi çirkin oldu. Bunu görmek istemiyorum. Annem aceleyle giyiniyor, bayramlıklarını. Pudra, ruj. Gel, elimi tutuyor. Sır bu. Aramızda kalacak. Sen iyi sır tutarsın tatlım. Eszter Büyükanne'yle buluşacağız. Eger'deki büyükanne. Abimin babasının annesi. On litrelik büyük kavanozlarda turşu gönderen, biber turşusu, domates, karnabahar, hıyar turşusu. Babam onu düşünmemeye gayret ediyor. Eğer beceremezse o zaman çok salakça hareket ediyor. Örneğin öteki kayınvalideniz neden saçlarını kıvırtıyor? diyor. Ne bileyim ben, ne önemi var ki? Hem kendi eliyle, kendisi yapıyor, yanılmıyorum değil mi, hem ne kadar iyi beceriyor. Annem şapka bile taktı başına. Arkasından sürüklüyor beni. Postanenin önünde buluşacağız, şehirlerarası otobüs ne kadar süre mola verirse.

42.

Çeyrek saat. Çeyrek saatlik büyükanne. Ç-büyükanne. Ç-ü-büyükanne. Çünkü üstelik üvey. Saçları mavimsi, masaldaki kötü cadınınki gibi. Pis kokulu, pisparfüm kokulu. Anne bu çıldırtıcı parfümleri nereden buluyorsunuz? Öteki taraftan kızcağızım. Güzel kokmuyor ama anneme "kızcağızım" demesi hoşuma gidiyor. Küçücük bir kız gibi de oldu zaten. Çeyrek saatlik küçük kız. Yanağımdan bir makas alıyor, çok nefret ederim bundan. Aslında umurunda bile değilim. Neden torunumu getirmedin? Mümkün değildi anne, rica ederim, ben bile az daha gelemiyordum. Eszter Büyükanne bir sigara yakıyor. Altın bir çakmağı var, krallarınki gibi. Ne güzel olurdu Hazineye! Ağızlıkla içiyor sigarasını. Ağızlık ortaya çıkınca sanki otobüs durağı, köy, bütün ülke yok oldu. Biz şimdi rüyada görüyoruz adeta kendimizi. Ya da bir filmdeyiz. Umarım torunum bunun gibi..., tabii rahatça söyleyebilirim, duymuyor nasıl olsa değil mi?, bir tahtası eksik mi bunun. Anne böyle söylemeyin rica ediyorum. Bilseniz ne kadar benziyorlar birbirlerine, sadece biri esmer, diğeri sarışın. Eh ne de olsa aynı yerden geldiler, hiç değilse benzesinler birbirlerine, çatallı sesle gülmeye başlıyor büyükannem. Çatallı sesini de beğendim. Şehri böyle hayal ediyorum. Köyde ancak hasta olanın sesi çatallı olur. Ya da Tóni Kerekes'in, motorlu tırpan boğazını kesmiş. Kırmızı benekli bir mendil sarılı hep boynuna. Yani sesi çatallı olan burada da var ama hiçbiri neşeli-çatallı değil. Bu ondüleli (ne demekse?), mavi saçlı, pisparfüm-kokulu, ağızlıklı, yabancı büyükanne, büyükannem, ç-ü-büyükannem, neşeli-çatallı. Benim de umurumda değil.

43.

Birden kulağıma çarpıyor: Eğer oğlum boş yere öldüyse bu Tanrı'nın yenilgisi demektir. Tanrı'nın yenilgisi ise Tanrı'nın değil insanın ölümüdür. Susun artık anne, lütfen, tek sözünüzü bile anlamıyorum! Öyle bir anlıyorsun ki! Çok iyi anlıyorsunuz hepiniz. Sadece anlamıyormuş gibi yapıyorsunuz. Öyle olsun, peki, anlıyorum. Hem anlıyorum hem anlamıyorum. Anlayın lütfen, artık oğlunuzu düşünemem. Nasıl düşünemezmişsin! Sefil!! Nasıl anlayamazmışsın! Tanrı bizi kurtaracak diye bekleyecek halimiz kalmadı. Horluyor adeta, öyle derin nefes alıyor. Göğsü körük gibi inip kalkıyor. Memeleri Márininkilerden büyük. Bu kadar yaşlı olduğu halde var memesi. Ne Róza Teyze'nin var ne de öteki büyükannenin. Unutma ki iyiliğin Tanrı'nın Kadiri mutlaklığı olmadan da anlamı vardır. Bir daha asla oğlumu düşünemediğini söyleme. Aynı anda buz gibi bir sesle "sefil" derken, sevecen bir sesle "kızcağızım" diyor.

44.

Birini hayatta topu topu çeyrek saat görmek nasıl bir iş? Çeyrek saatlik akraba, ç-akraba. Normal büyükanne n-büyükanne yanımıza geldi geleli bana o bakıyor. Onu ilgilendiren tek şey Tanrı. Onunla meşgul. Mari ile beraber kahvaltı ettik. Onunla yemek güzel oluyor, çünkü ona bakınca yemek yemenin güzel bir şey olduğu görülüyor. Ben sadece karnım acıkınca yemek yemeyi seviyorum. O zaman tıka basa. Ve sık sık acıkıyorum da. Ördek yağı sürülmüş ekmeğin yanına soğan. Bir kavanoz ördek yağı var evde. Tuz koymaya bile gerek yok. Bir de piliç kızartması. Kime sorsan piliç kızartması der. Abim besi pilici, piliç değil diye düzeltiyor. Besi pilici ya da piliç ne fark eder ki? Abim önce sözcükleri düşünüyor, onun için bir şeyi cisimlendiren sözcük. Ben de biliyorum besi pilicinin ne olduğunu, yumurtlamayan tavuk. Benim düşündüğüm piliç kızartması, hiç fark etmez piliç mi, tavuk mu, civciv mi, ne düşündüğüm belli. Kızartmasını düşünüyorum. Büyükanneyle piliç kızartmasını düşünmek olmuyor. Onu ilgilendiren, oğlunun ölümü, sanırım o da oğlunun ölümünde Tanrı'nın payı olduğu için. Bütün büyükannelerin bir oğlu ölüyor mu? Ancak onlar mı büyükanne olabiliyorlar? Tanrı neden buna izin veriyor?, asla söylemiyor bunu. Çocukça soru. Tanrı konusunda da iki mesele ilgilendiriyor onu: hakkaniyet ve iyilik. Hakkaniyeti bir kenara bırakalım şimdi, iyilik her zaman herkese yardım etmek istemek demek. Bana değil, tek tek insanlara değil, iyiliğin kendisine. Dünyada daha fazla iyi olsun diye. Kendi iyiliği ilgilendirmiyor büyükanneyi. Tanrı'nın iyilikseverliğine halel gelmesin istiyor. Bu konuda acımasız. Yanağımı okşadığı vakit iyi hissediyorum kendimi, oysa eli zımpara kâğıdı gibi pürtüklü. Büyükanne güzel zımpara kâğıdı, g-zımpara.

45.

İşte o zaman yüreğime indi. Hakiki zımpara bu işte. Her hikâye benim başımdan geçiyor, diyor Abim. Aptallık. Yazarsam başıma geliyor. O zaman yazma! Hayretle yüzüne bakıyorum. Getsemani denen bir yere geldik. Şakirtlerime dedim ki: Ben dua edinceye kadar siz burada oturun. Petrus'u, Yakup'u ve Yuhanna'yı beraberime aldım ve dehşete düşüp çok dertlenmeye başladım. Dedim ki onlara. Canım ölüm derecesinde kederlidir. Burada kalıp uyanık durun. Biraz ileri gidip yere kapandım ve mümkünse bir saat kendimden geçeyim diye dua ettim. Ve dedim ki: Abba, Baba. Sana her şey mümkündür, bu kâseden beni kurtar, lakin benim istediğim değil, senin istediğin olsun. Ve gelip onları uykuda buldum, ve Petrus'a dedim ki: Simun uyuyor musun? Bir saat uyanık duramadın mı? Uyanık durup dua edin ki iğvaya düşmeyesiniz. Gerçi ruh isteklidir fakat beden zayıftır. Henüz söylemekte iken hemen on ikilerden biri olan Yehuda ve onunla beraber başkâhinler, yazıcılar ve ihtiyarlar tarafından bir kalabalık kılıçlarla ve sopalarla geldi. Abim kurşunkalemle yazıyor, büyükanneden alıyor kalemleri. Şimdi ne olacak? Çakıyla sivriltiyor kalemin ucunu, çakı da büyükannenin. İsviçre çakısı diyorlar. Büyüyünce bizim de çakımız olacak. Büyükannenin eski hayatı eşyayla dolu. Tablolar da getirdi bize taşınırken. Nehirde su içen atlar. Çirkin şeyler, ama değerli, omuz silkiyor annem. Zevkler ve renkler, diyor babam, ancak duyuluyor sözleri.

46.

Ondan da daha alçak sesle söyleyeyim, aslında orijinal Pettenkofen.[5] Abimle kafa kafaya verip akıllarımızı birleştirsek daha arif olurduk. Hele babamınkini de eklesek. Pettenkofen!, düdük!, diye haykırırdık tavanarasından göklere doğru. Róza Teyze'ninkini de ilave etsek. Köy rahibinin dolambaçlı aklını da. Polislerinkini de, o da dolambaçlı. Dolambaçlı akıl ilginç oluyor. Dur durak olmazdı o zaman. Sonunda kardeşimle ben olurduk Tanrı. Tabii eğer hikâye varsa o zaman o. İmdi onu ele veren: kimi öpersem odur; onu tutun ve çekinmeden götürün diye onlara bir işaret vermişti. Yehuda oraya geldiği zaman hemen Rabbi diyerek beni öptü. Onlar üzerime atılarak beni tuttular. Ben cevap verip onlara dedim ki: Kılıçlarla ve sopalarla bir hayduda karşı imiş gibi beni tutmağa mı çıktınız? Ben her gün mabette öğreterek sizinle beraberdim, beni tutmadınız; fakat yazıların yerine gelmesi içindir. Ve hepsi beni bırakıp kaçtılar. Faber-Castell, abimin kalemlerinden birinin üstünde bu yazı var. Diğerinde hiçbir şey yazılı değil, sadece kalem çita biçiminde. Biliyor musun en güzeli ne düdük? Kalem ufaldıkça sonu başına yaklaşıyor. Kalemler ufacık kalınca büyükanneye geri veriyoruz onları bir teneke kutuda biriktiriyor. Kutunun kapağında yüzen bir buz tabakası üzerindeki benekli bir topta durmuş denge yapan bir fok balığı var. Neden biriktiriyor ki? Biri sanki sigara izmariti isteyecekmiş gibi. Deli Józsi ufacık kalmış bir izmariti bile içebiliyor. İşte orada artık son başa ulaşır. İyi de hikâyenin sonu ne olsun?, abim çitayı kemirip duruyor. Çita çok hızlıdır. Bir çita kadar hızlı.

5 August von Pettenkofen. Avusturyalı ressam (1822-1889). (ç.n.)

47.

Dereye koşuyorum su almak için. Herhalde yararlı bir iştir. Büyükanne arkadaki ufak bahçede çapa yapıyordu. Róza Teyze bir süre ahladı vahladı, yapmayın büyükhanım, zahmet etmeyin, gerek yok. Büyükanne ona yardım etmek istiyor sandı. Oysa Róza Teyze büyükannenin umurunda bile değildi, tek bir kez olsun doğru dürüst yüzüne bile bakmamıştı. Ne tuhaf, yan yana durdukları vakit ne kadar benziyorlar birbirlerine: sanki hayatları aynı biçimmiş gibi, iki köylü kadın. Çapa yapıyordu büyükanne, çünkü şimdi çapalamak gerektiğini biliyordu, çapaladığı o nesnenin (ne ise) şimdi çapalanırsa dünyada yine boy verip büyüyeceğini biliyordu. En azından bu bahçede. Baktım nasıl çapa yapıldığına. Zor iş. Çocukların bile beli ağrır. Umarım benim çapa yapmam gerekmez. Bir keresinde abim sordu nasıl yaşamak isterdin?, diye. Kalemini salladı, sonra yine gömüldü defterine. Anlayamadım. İçimden cevap verdim yine de. Hiç çapa yapmam gerekmesin, öyle yaşamak isterim. Hadi bakalım yararlı bir iş yap, dedi çapadan başını bile kaldırmadan büyükanne. Seyretmek de yararlı, ben başımdan geçen her şeyin yararlı olduğuna inanıyorum. Her şeyin: uyumak, yemek yemek, dua etmek, Mári, her şey. Yok, doğru değil bu, kaz bokuna basmak yararlı değil. Boklar arasından en çok kaz bokuna basılıyor. At bokuna sadece salaklar basar. Gerçi kuruduğu zaman bir tekme atarsan nasıl da donuk sarı bir ışıkla uçuşur tozlar... Zaten o zaman artık bok değildir. Kokusu bile olmaz. Gerçi taze at boku da pis kokmuyor. Ama üstüne basmak o zaman da yararlı değildir. İyi ile yararlıyı karıştırıyorum. Bir kişiye iyi olan yararlıdır. Yoksa herkese iyi olan mı? Büyükannem her zaman herkesi düşünüyor. Düşünüyordu. Yalnızca herkesi. Kovayı yarısına kadar dolduruyorum, ağzına kadar doldursam taşıyamam. Böylesini dik kıyıda geri geri yürüyerek çekiyorum, sonra bir süre dar patikada da.

48.

Patika sebze yataklarına kadar devam ediyor. Dönüyorum bakıyorum büyükanne sebze yataklarının arasında yatıyor. Korkunç olan, fidelerin üzerinde yatması. Fideleri ezmiş, berbat etmiş. Bu yararlı değil. Aslında korktuğum bu. Eve koşuyorum, anne!, kimse yok. Róza Teyze de dükkâna gitmiş. Geri dönüyorum, bu sefer büyükanne, büyükanne! diye bağırıyorum. Az daha çapanın üzerine düşecekmiş. Kenara itiyorum çapayı, bir hayvana benziyor. Timsah, çapanın dişleri ölümcül dişler. Diş takımının yarısı. Yüzü yumuşak toprağa gömülmüş. Güzel, yağlı toprak, diyor Ágoston Amca. Yağlıymış! Sanki kendisi için çapalıyor. Büyükbaba da toprağa batmıştı. Bu hep böyle mi olacak? Çeviriyorum, telaşlandım ama korkmuyorum, yüzüne yapışmış olan toprakları temizliyorum, kırışıkların, bütün buruşukların içine batanları tırnaklarımla kazıyorum. K-büyükanne, kırışıklı büyükanne. Ölü gibi. Görüyorum, ölmüş, hareketsiz, gözleri de kapalı. Ağzı kenara kaymış, sanki yüzünden çıkıp aşağıya inmek istemiş gibi. Başının yanına diz çöküyorum. Toprak yumuşak, diz çökmek güzel oluyor. Yüzünün yarısı sarkmış. Düzeltsem. Avuçlarımın arasına alıyorum, yüzünün iki yarısını düzeltip denkleştiriyorum. Yine eski haline dönüyor. Bir daha yapıyorum. Ellerimi yavaş yavaş çekiyorum yüzünden. Kâğıt oynayanların yaptığı gibi, gördüm. Babam da meyhanede kâğıt oynar. Hep kazanır. Kâğıdı görmek için yavaş yavaş çeker. İyi mi kötü mü yavaş yavaş anlar. Geldim, gördüm, der parayı cebine indirirken, yani yendim demez, sırıtır sadece. Sonra sarhoş olup hepsini kaybeder. O zaman geldim, gördüm, yendim der ve adımları birbirine dolanarak eve yollanır.

49.

Benim sadece ellerim dolanıyor birbirine. Büyükannemin yüzünde o çarpıklığı görünce hemen iki elimi birden yüzüne yapıştırıyorum. Sandığımdan çok daha kuvvetle. Ellerim şaklıyor yüzünde. Çarpıklıkla kavga ediyoruz adeta. Taktik değiştiriyorum. Tokatlamalı. Hayata döndürecek tokatlar. Önce bir yanağını tokatlamaya başlıyorum. Hadi canlan bakalım. Sesli konuştuğumun farkına bile varmıyorum. Konuştuğumun. Sonra iki elimle. Giderek daha kuvvetle tokatlıyorum büyükannemi, fark ediyorum bunu. Hadi, hadi artık, bağırıyorum defalarca. Elim yoruluyor. Nefesim sıklaşıyor, duyuyorum soluklarımı. Yalnızız. Nasıl oluyorsa yaşlılık yüzünden kayboluyor sanki. Ellerim dinleniyor yüzünde. Sonra yorgunluktan aşağıya doğru kayıyor, kemiği hissediyorum. Çene kemiği, babamdan duydum bunu. Boğazını tutuyorum. Elim küçük. Parmaklarım bir çiçek ya da sarmaşık gibi uzayıp büyükannemin boğazını sarıyor. Sıkıyorum, bırakıyorum. Sıkıyorum, bırakıyorum. Başparmağım gırtlağında. Bastırıyorum. Bırakıyorum, bastırıyorum. Giderek daha kuvvetle. Sıcak bastı, yanaklarım ateş gibi. Kalbim çarpıyor. Gözkapağı mı kıpırdadı? Sanki bir yerden çıkıp gelmek istiyor. Oysa orada olmak iyi onun için. Kuvvetle bastırıyorum, çatladı bir şey. Gök buz tutmuş sanki, öyle de. Gözlerimi kapatıyorum, görmek istemiyorum, sadece iki elimle. Pörsümüş eti de hissetmiyorum, sadece kanımın damarlarda atışını. Bütün gücümle sıkıyorum. Üşüyorum, abim üzerimden yorganı çekmiş. Yatak çok rahatsız, soluk soluğayım, altıma işedim galiba. Karanlık var, ama biliyorum tepemde Çocuk İsa gülümsüyor. Ne var gülümseyecek?

50. Petrus aşağıda avluda iken başkâhinin hizmetçi kızlarından biri geldi ve Petrus'u güneşlenirken görerek ona bakıp dedi: Sen de Nâsıralı İsa'ylaydın, yani benimle. Fakat o beni inkâr edip dedi: Onu tanımadım, senin dediğini anlamıyorum. Dış kapının önüne çıktı ve horoz öttü. Hizmetçi kız onu tekrar görüp orada duranlara: Bu onlardandır demeye başladı. Fakat o yine inkâr etti. Biraz sonra duranlar yine Petrus'a dediler: Gerçekten sen onlardansın, zira Galilelisin ve senin konuşman benziyor. O ise lânet edip yemin etmeye başladı: Söylediğiniz o adamı tanımam. Ve hemen horoz ikinci kere öttü. Ve benim kendisine söylediğim: Horoz iki kere ötmeden önce, beni üç kere inkâr edeceksin sözü Petrus'un hatırına geldi. Ve dışarı çıkıp bunu düşünerek ağladı.

51.

Beynin ağlaması. Hüngür hüngür ağlamaya başlıyor beyin. Beze kurabiyesi yapıyorum. Röza Teyze kendi kendine konuşuyor, konuşmaktan çok mırıldanıyor, arada başımı okşuyor. Gözyaşları beyni doldurur, o zaman kükremeye başlar. Gözyaşları içinde yüzer. Su içinde kümeleşmiş ayak otları misali. Değirmenin ötesindekiler gibi. Büyükanneyi şehirdeki hastaneden getirdikleri vakit vücudunun yarısı felçliydi. Yüzü de. Şimdi ona ben bakıyorum. Hep susuyor. Kupayla getiriyorum suyu. Daha doğrusu önce güğümün kapağında getirdim, burada herkes bundan içiyor suyu. Hayır, kafasını sallıyor. Arada m'ye benzeyen tuhaf bir ses çıkarıyor, köpek öksürmesi gibi. Kupayı ağzına dayıyorum. Felçli ağzının kenarlarından akıyor sular. Ya da içerken yanlış yere gidiyor. Boğulacak. Boynundan süzülen suya bakıyorum. Kayıyor su. Boynu rüyamda gördüğüm gibi. Gördüğüm rüyayı biliyor gibi bakıyor bana. Sanki beraber görmüşüz aynı rüyayı. Tanrı'nın rüyası, diyor abim, belki de biz sadece Tanrı'nın rüyasındayız. İyi olmazdı bu bence. Kaşıkla içirmeyi deniyorum. Bir tabağa su koyuyorum, kaşıkla ağzına veriyorum. Çok salakça bir şey bu. Gülebilse sanırım gülerdi. Sadece bir titreme geçiyor yüzünün yarısından. Hastaneden bir tekerlekli sandalye verdiler. Halk demokrasisinin hediyesi, diye dalga geçiyor annem. Gerçekten öyle, diyor babam. Her yere iterek götürüyoruz. Yani hiçbir yere. Sadece odada oraya-buraya. Ya da sundurmaya, güneşe. Annem tam bir duygusuzlukla, yaşayan ölü, diyor. Duymak istemiyorum, duymuyorum babamın ona nasıl hırladığını: orospu analı. Annem gülüyor, senin annen ayol.

52.

Al bakalım bu senin, der abim bana vurduğu zaman. Ben artık ondan daha kuvvetliyim, bunu henüz bilmiyoruz. Günün birinde yapışacağım bileğine, yeter artık! Bana bakacak o zaman ve başını eğecek. Umarım. Büyükannenin felç olmasıyla Tanrı evden nerdeyse yok oldu. Anneme, babama güven olmaz. Onlar her şeyi atlatan cinsten, diyor abim. Ağlamaklı oluyor, anlamıyorum neden. Róza Teyze'ye göre Tanrı'yı rahat bırakmak lazımmış. Kızdırmaya gelmezmiş, kızarsa vay halineymiş insanın. Dua etmek de kızdırmakmış. Başıyla büyükannemi işaret ediyor. Pazar ayini, evet gerekliymiş Pazar ayini, edepsizlik etmediğimizi görmesi için. Tanrı'dan korkmalı, bu böyle yazılı. Benimle pek konuşmuyorlar, konuşmak mümkün olmadığından. Konuşacak olurlarsa çok sevecen davranıyorlar, kendilerine davrandıkları gibi. Sadece daha içtenlikli. Tanrı var mı yok mu aslında önemi yok, sadece Tanrı yok demek yasak. Çünkü bu Tanrı'yı gazaba getirmek demektir. Ve gazabın karşılığı gazap olur. Örneğin sen, sen zavallıcık! Ya bir keresinde böyle derken başımı okşamasalar ne olur? Küfretmeyi öğreneceğim.

53.

Ananın amı. Pratik yapıyorum. Bu küfür sayılmaz, küfür daha büyüktür. İçinde Tanrı olanı. Al bakalım! Çocuk İsa ne sikime bakıyorsun? Gümüşî pırıltılı tasvire bakıyorum. Bu ettiğim ilk küfür. Al bakalım! Gülüyorum Çocuk İsa'ya. Daha önce meyhanedeydik. Abimle birlikte babamızı eve getirmeye gitmiştik. Abim hiçbir zaman babacım demedi. Meyhanede bulamadık. Meyhanecinin adı Feri, Kral Feri diyorlar. Köyün takımında santrfor. Gayet yumuşak bir sesle ne sikime yoksa yok, dedi. Tamam, dedik, eve döndük. Abimle birlikte dolaşmak güzel oluyor. Beraber olmak güzel. Bunu ona söylememem de güzel. Mutlaka biliyordur. Haçtaki dişli İsa'ya da böyle şey söylemeye cesaret edemem. Ama istemesem de aklıma geliyor. Bir şey kafamdaysa kafamda oluyor. O zaman yanlış bir şey yapmıyorum, değil mi? Babam bana hiç kızmıyor. Annem onun yerine de kızıyor. Yanlış yapmak ilgilendirmiyor babamı, yanlış ilgilendiriyor. Var mı, yok mu? Var. Benim için de öldün mü, piç kurusu?

54.

Küfretmeyi biliyorum ama sevmiyorum. Dinine sövdüğümün! Ágoston Amca her lafına böyle başlıyor. Nefret ediyorum ondan. İçim kalkıyor. Tanrı'nın arkasından hakkında kötü bir şey söylüyormuşuz gibime geliyor. Ben edersem birinin yüzüne karşı küfrederim. Ya da hiç etmem. Tanrı belamı verir diye korkumdan değil. Róza Teyze komünistlere böyle lanet okuyor, Tanrı onların belasını verecek. Onların kimler olduğu belli değil. Genellikle Peşte'de ve gazetelerde oluyorlar. Doktor bey, hele okuyun şunu bir. Vatanımızın iğrenç leş kargaları. O benmişim yani, dinine yandığımın. Róza Teyze biraz daha yumuşak, adeta sevecen bir şekilde söylüyor. Ye iç keyfine bak komşu, Tanrı çarpar nasıl olsa. Köyde genellikle iş zamanı komünistler var, sonra adam gibi adam oluyorlar, meyhanede kafayı çekiyorlar. Kral Feri tam tersine. Çalışmadığı zamanlar meyhanede kimin ne konuştuğunu yazıyor. Uyanık komünist. Babam böyle diyor. Abim hiç küfretmez. Söylediklerine hep dikkat eder. Oysa insan konuşurken öylesine konuşur, sözlerine dikkat etmez. O ediyor. Düdük, bu söylediği en kötü söz. Bir de bilibili. Sırtımı sabunluyor. Büyük leğenin içinde duruyorum. Bu bilibilin mi, bilibili bombili. Tutup sallıyor da. Beni yıkayan annem olunca, bazen, o da pipimi tutup sağa sola salıyor, sallarken de çingilingi diyor. Ne sikime oynuyorlar bamyamla! Düdük, biliyorum duymuyorsun, yine de dinle bak! Fark tek bir hece. Hangisi daha büyük, Tanrı mı, yoksa insan kötülüğü mü? Şimdi bir hece koysak dünya değişiyor. Hangisi daha büyük; Tanrısal mı, yoksa insansal kötülük mü? Büyükannem çarpıldı çarpılalı sessizlik var. Çoğunlukla sessizlik. Söylediklerimizin, özellikle de benim söyledikleri hükmü kalmadı. Ve işte o zaman oldu. Gerçek hikâyeler sadece uydurulanlardır, düdük. Hemen sabahleyin meclisi-

– meclisi, meclisi toplayarak yazıcılar ile başkâhinler ve bütün meclis müşavere ettiler, beni bağladılar ve beni götürüp Pilatus'a verdiler. Pilatus da benden sordu: Sen Yahudilerin kralı mısın? Ben de cevap verip ona dedim ki: Söylediğin gibidir. Başkâhinler beni çok şeylerle itham ettiler. Pilatus yine benden sorup dedi ki: Sen hiç cevap vermiyor musun? Bak, ne kadar şeylerle seni itham ediyorlar. Fakat ben artık hiç cevap vermedim. Öyle ki Pilatus şaştı.

55.

Büyük leğenin içinde ayakta duruyorum. Dün polisler Ágoston Amca'yı götürdüler, her şeyi duydum. Gyuri, sizin babanızı da geçen hafta hapsetmişlerdi, onun almak için de mi siz gittiniz? Kes sesini! Halk düşmanları kessin sesini. Babama karışmak ne haddine sizin gibi varlıklı köylünün. Tanrı sizin belanızı verecek Gyuriciğim. Hangi Tanrı? Duymadınız mı? Toprak reformu sırasında Tanrı yok oldu. Şafak vakti geldiler, daha Mári bile gelmemişti. Babamlar karanlıkta giyindiler. Polisler Ágoston Amca'yla gittikleri zaman hazırdılar artık. Annem Róza Teyze'ye sarıldı. Róza Teyze başladı bağırmaya, sizi de götürecekler, mutlaka götürecekler, hep köylüleri mi hırpalayacaklar yani, olamaz bu. Sizi almaya da gelirler, bizler köylüyüz, halk biziz, halk düşmanı sizlersiniz. Annem kadını bıraktı. Hayretler içinde uzun uzun baktı. Tamam Roza Teyzem, tamam.

56.

Róza. O günden beri Róza diyor. Biliyor musunuz Róza, bizi neden götürmezler? Kaz palazlarını kenefe attığımda beni yakalamış olsaydı şimdi konuştuğu gibi konuşurdu. Böyle kenef, bok, kaz palazı gibi şeylerle meşgul olmak zorunda kaldığı için keyifsiz ve benden böyle bir şey beklemediği için hayal kırıklığıyla. Róza Teyze omzunu silkiyor, gücenen bir çocuk gibi. Bilmiyor, nereden bilecek, hem onu ilgilendirmiyor da. Annem zafer sarhoşluğuyla yapıştırıverdi. Götürmezler, şekerim, çünkü biz götürüldük zaten. Babam homurdandı, doğruya doğru. Sabah karanlığında başlarına çok eğlenceli bir şey gelmiş gibi birlikte güldüler. Büyük leğenin içinde ayakta duruyorum. Abim yıkıyor beni. Gayet ciddi. Baştan aşağıya yıkıyor her yanımı. Boynumdan başlıyor, aşağıya doğru iniyor. Kıçımı da yıkıyor, bir tane şaplak indiriyor. Şapşalcığım. Doğruya doğru. Fısıltı gibi çıkıyor sesim. Bu ilk sesli sözüm. Dün babam söylemişti. Abim şaşkınlığından elinden keseyi düşürüyor. Bu da büyükanneden kalma eski bir kese. Havlu kumaştanmış, annem söyledi. Şaplak yüzünden konuşmuş değilim. Tam da anneannenin susmasının onu yazmaya mecbur ettiğini anlatıyordu abim. Sonuna kadar yazmaya, anlatmaya. Çünkü o zamana kadar büyükanneymiş İsa'yı anlatan, artık asla anlatmayacakmış. Birinin anlatması gerekiyormuş. Gerçi benim sessizliğim de hoşuna gidiyormuş ama bu onu hiçbir şeye mecbur etmiyormuş. Doğruya doğru. Ağzını kocaman açıyor, hareketleri bir sahne oyuncusu gibi, nasıl şaşırdığını oynuyor şimdi. Sen, diyor, sen, aşk sözcükleri fısıldar gibi. Sen... Sen konuşabiliyor musun?, ne kadar salak bir soru. Biviliviyovoruvum. Kâh konuşuyorum kâh konuşmuyorum. Aynen senin gibi. Konuş.

57.

Her bayramda kendisinden istedikleri bir mahpusu onlara salıverirdi. Barabbas adında biri vardı, isyanda adam öldüren asilerle beraber zincire vurulmuştu. Ve halk çıkıp kendilerine her zaman yaptığı üzere yapmasını dilemeye başladı. Pilatus da onlara cevap verip dedi ki: Size Yahudilerin kralını salıvereyim, ister misiniz? Çünkü başkâhinlerin kıskançlıktan dolayı onu ele vermiş olduklarını biliyordu. Fakat başkâhinler daha ziyade Barabbas'ı salıvermesi için halkı kışkırttılar. Pilatus yine cevap verip onlara dedi: Öyle ise Yahudilerin kralı dediğiniz adama ne yapayım? Onlar da onu haça ger, diye yine bağırdılar. Yani beni demek. Pilatus onlara dedi: Ya, o ne kötülük etti? Onlar ise: Onu haça ger diye daha da çok bağırdılar. Yani demek ki beni. Pilatus halkı memnun etmek isteyip onlara Barabbas'ı salıverdi ve beni kamçılattıktan sonra çarmıha gersinler diye verdi.

58.

Annem kimseye kendini beğendirmeye çalışmaz. Abim de. Ben onlar gibi değilim. Başkalarını sevindirmek benim hoşuma gidiyor ve neye sevindiklerini de görüyorum. Annem ne babamı memnun etmek istiyor, ne kayınvalidesini, ne beni. Hatta abimi bile. Tabii sevimli olmayı da biliyor ama zorlamıyor kendini. Sevimli olduğunda sevimli. Mári'ye yakın davranıyor. Polis Gyuri'ye de yakın davrandı. Gyuri'nin babası onun, yani kendi öz oğlunun tabancasıyla kafasına bir kurşun sıkarak öldürmüş kendisini. Anlatın Gyuriciğim, ağlamayın. Bu nasıl anlatılır ki. Vurdu kendini işte, bitti. Beylik tabancamı kılıfından çıkarıp almış, arka taraftaki kulübeye gitmiş. Kooperatiften verdikleri odunları daha yeni doğramıştım. Ne ağır bir iş biliyor musunuz, çünkü budaklı, yumrulu. Yumrular öyle yerlerde oluyor ki tam... Gyuri, kesin artık siktiğimin yumrularını, budaklarını! Abim başını yastıklara gömdü. Herhalde "siktiğimin" yüzünden. Beni ilgilendirmiyor.

Annemi ilgilendiriyor. Abim annemden almış bunu, sözcükler. Yani sözcükler üzerinde de düşünülebileceğini, sadece şeyler üzerinde değil. Saçmalık. Belki saçmalık değil de lüzumsuz, yani saçma. Torba de, poşet de, ne olacak, başka sözcükle söyleyince dünya değişmiyor. Yani torba değişmiyor. İrénke, böyle diyorlar anneme, bundan ne kadar nefret ettiğini gerçekten bilmiyorlar. Sözcüklerdeki her türlü küçültmeden nefret eder. Mári, İren Teyzecik der. Gülerek anlatıyor, belediyede demişler ki ona: yoldaş hanımın kendisine yoldaş diye hitap edilmesi için kendisini daha çok geliştirmesi lazım. Annem sevimli bir insan değildir, ama çok güler. Köyde sayarlar onu, güldüğü için değil, hamarat olduğu için. Çapadan geldiği ilk gün, mutfakta kuzine önündeki tabureye çökmüştü, Róza Teyze önünde durdu, sonra etrafında dolaşıp iyice baktı ve takdirle İrénke, siz gerçek bir hanımefendisiniz, dedi. Annem hüngür hüngür ağlamıştı o zaman. Bir daha asla.

59.

60.

Asla. Babama kalsa abim onun gerçek babası olmadığını asla bilmezdi. Doğrucu Davut annemdir. Sormaz, açıklar: Kocanızı polis Gyuri'lerin götürmelerine neden şaşırıyorsunuz ki Róza. Neden girmediniz Kooperatife? Sizler gerçekten iyi bilirsiniz çalışmanın ne demek olduğunu. Toprağımızı alsınlar diye mi? Buğday harman döküntüsüne atılsın diye mi? Yok, yemeyiz biz. Doğru söylüyorsunuz Róza, kesinlikle hakkınız var, gerçekten de yemeyin ama şaşırmayın da o zaman. Ekspres trenin önünde durmuşsunuz, sizi çiğnemiş geçmiş. Öyle değil mi? Ya kenara çekileceksiniz ya lokomotifi siz kullanacaksınız. Annem arada bulaşık yıkıyor. Ellerine acımıyor. Akşamları bir şeyler sürüyor ellerine. Çok insafsız bir kadınsınız siz İrénke. Annem duruyor, elindeki tabağı sallıyor, fırlatacakmış gibi. Yine çok haklısınız şekerim. Öyle ya ben kelepçeledim kocanızı, bendim tutuklayan da değil mi ya? Zindanda başında gardiyanlık yapan da benim. Değil mi? Bu tanımadığım kadını, annemi keyifle dinliyorum. Zindan, gardiyan. Bütün güçlüklerin üstesinden gelecek bir roman kahramanı gibi, diyor abim.

Kötü bir şeyler var, hissediyorum.

61.

62.

Yalnız. Ben yalnızım. Sanki sessizliğe hapsedilmişim. Sessizlik içinde evdeyim. Gitsem de sessizlik bırakmayacak beni. Nereye? Dışarıya, bir yerlere. Oynamaya, konuşmaya. Tabii ya oynayalım. Abime seslendim bile. Bu sessizlik benim için zindan değil, onu seviyorum. Yine de. Yalnızsan her şey mümkündür. Sadece yalnız olmaman mümkün değildir.

63.

Yalnız: Ev sahibimiz cezaevine girdi gireli akşam yemeklerimizi Róza Teyze'yle birlikte yiyoruz. Babam domuz pastırması kesiyor. Róza Teyze övüyor onu, köylüler gibi kesiyormuş artık. Eszter Büyükanne ölmüş, dönüp bize bakıyor annem. İntihar etmiş. Anlamıyorum. Babam devam ediyor pastırmayı kesmeye. Kendi eliyle hayatına kıymış. Bunu da anlamıyorum. Ne anlatıp duruyorsun anlamıyor işte, babam anneme bağırıyor, mutfakta yalnızlarmış gibi. Asla duymuyor demiyorlar benim için, anlamıyor diyorlar. Annem abime sarılıyor. Vurmuş mu kendini? Hayır oğlum, diyor annem gayet soğuk. Şefkatle sarılıyor, soğuk, buz gibi bir sesle söylüyor, kayınvalidesinden öğrenmiş. İlaç almış, sonra da saç maşasının kablosuyla asmış kendini. Asılmış bir adam hayal ediyorum, cellat, kral, krala yakışır bir hareket, çılgınca sevinen kalabalık. Son dakikada Robin Hood ipi kesiyor ve donup kalan askerlerin gözleri önünde kurtardığı kızı atının terkisine atıp kaleden dörtnala uzaklaşıyor. Kale de var hayalimde. Kız Mári değil. Çünkü Macaristan'da Robin Hood da yok. Miklós Toldi desek? Ama o öyle dörtnala at koşturan tipten değil. Buraya başka bir şey hayal etmek gerek. Saç maşasının kablosu da iyi değil. Yemeğe devam ediyoruz. Babamın bıçağı eritiyor pastırmayı adeta. Tanrı'nın her şeye kadir olması sona ererse bu iyi olmayacak. Tek başına iyilik korumaya yetmiyor.

64.

Asıl yalnız olan büyükanne. Y-büyükanne, yamuk olan. Tabii ö de yalnız, ölü olan. Ya da kö, kendini öldüren. Yalnız kalandan her şey beklenir, demişti büyükanne konuşabildiği zaman. Böylelikle beni sevgiye giden yola sevk etmek istemişti. Sevgiye özendirmek. Sevelim birbirimizi, yoksa sonu kötü olur. Daha doğrusu o böyle söylemedi, çünkü o ayrı ayrı kişilere değil, bütüne bakardı. Yaratana ve yaratılana. Sevgiyle yaşayalım, böyle derdi. Sanırım o zaman yaratılan sevgiyle dolar. Bu da değirmenin oradaki suya gömülme gibi. Onunla konuşmalıyım.

65.

Konuşmak. Dert olmadan önce dert yoktur. Dert olsaydı o zaman dert olurdu, o zaman da ondan önce dert olmazdı. Bunu abim söylemiş gibi oldu. Bazen sözcüklerle şeyleri birbirinden ayırmak gerçekten zor oluyor. Ben sözcükleri de şeyler gibi görenlerden değilim. Bir dert olursa ilk iş gözlerini kapatacaksın. Bakıyorum son zamanlarda en çok sadece abimle beraberim, o da benimle. Belki bir de Çocuk İsa. Haçta olan rahatsız ediyor beni. Abartı değil mi bu? Büyükanne de zaten onu anlatmıyor, mucizeleri anlatıyor ve gölü, hani o üstünde yürüdüğü gölü. Bir de Ferisileri. Başlangıçta hoşuma gitmişlerdi. Dua ediyorlar, tapınağa gidiyorlar, iyi örnek oluyorlar. Ferisiler iyi insanlar. Ne var ki Tanrı'yı kullanıyorlar. Ne kadar düzgün kişiler olduklarının görülmesi için kullanıyorlar. Düzgün kişiler oldukları görülsün diye düzgünler. Yani önemli olan, düzgün olmak değil, öyle görünmek. Büyükanne Ferisilerden fena halde nefret ediyor. Onlarda Tanrı eksikmiş, Tanrı'nın eksik olduğu yerde günah artar diyor. Günahı hep günebakan gibi hayal ettim. Bunu kimseye söylemiyorum, çünkü günebakan çok çok güzel. Ferisiler büyükanneye günah yüzünden gerekliydi, günahı gösterebilmek için. Genellikle günahı anlatmak için bizden örnek verirler. Ağzımız bozuk, tembeliz. Sıpalar. Oysa büyükanne bütün dünyanın günahkârlığını anlatmak istiyor. Çünkü İsa Mesih o yüzden ölmüş, dünyanın günahkârlığı yüzünden. Bunu anlamamızı istiyor.

66.

Anlamıyorum bir türlü. Anlamasına anladım da, İsa'nın öldüğüne inanmıyorum. Yani öyle gerçekten, sahiden. Gümüşî Çocuk İsa kesinlikle hakiki. Ama o haçın üstündeki Luláta... korkutmak içinmiş gibi geliyor bana. Şimdi böyle devam edersek sonu kötü olacak. Ya ölmediyse, sadece günahın, herkesin günahının ciddi bir sorun olduğunu göstermek istediyse. O kadar büyük bir sorun ki bunu ancak böylesine büyük bir şey dengeleyebilir. Çünkü Tanrı'yı yumuşatmak lazımmış, öyle diyordu büyükanne. Ve İsa bizim için ölmüş, bunu hatırlatıyordu. Ben yine de düşünüyorum ki... biraz önce söyledim bunu. Çarmıhı bir kere anlattı, uzun uzun anlatmadı, hikâyenin bir parçası olmadı bu. O mucize sağaltmaları, onları anlattı. Sonra İsa'nın şeytanı nasıl kovduğunu. Yani kötü ruhu. Bana kalırsa kötülük insanın içinde bir kitle halinde değil. Ameliyat edilip çıkartılamaz. Róza Teyze'nin apandisitini şehir hastanesinde ameliyat edip çıkardılar. Gülerek, Irénke, demişti, sanki gebeyim, o kadar ağrıyor. İki canlılık Róza, iki canlılık. Kıkır kıkır güldüler arkadaş gibi. Kötülük nefes gibi. Ya da yaz sabahının buğusu. Güzün sisi. Avuçlayabiliyorsun adeta, hatta elin nemleniyor, ama tutamıyorsun. Boş, kirli el. Kötülük böyle bir şey olmalı.

67.

Kötülük ilgilendirmiyor beni. Anneme bakılırsa iyilik can sıkıcıymış, kötülük heyecan verici. Büyükanneye böyle söyledi, kızdırmak için. Nitekim kızdı da. Şimdi artık kızmıyor. Ya da görünmüyor kızdığı. Bence bu doğru değil. Çünkü iyi zor bir şey, öyle olunca iyi için yaratıcı olmak gerekiyor, o da ilginç. Örneğin. Büyükanne en çok ekmek çoğaltma mucizesini anlatırdı. Sonra bir de İsa nasıl kötü ruhları domuzlara göndermiş, bütün bir sürüye, sonra nasıl domuzlar göle koşmuşlar, boğulmuşlar. Çok komik bu. Büyükanne de gülerdi. Gerçekten. Domuzlar boğuluyor, sahipleri çılgına dönüyor ve bu acayip yabancıya oradan çekip gitmesi için yalvarıyorlar. İsa da memnun mutlu ayrılıyor oradan. Benim en sevdiğim hikâye bu. Büyükanne ekmek kırıntılarını anlatmaya doyamıyor. On iki sepet ekmek kırıntısı kalmış. Küfeyle. Kırıntılar mucize büyükanne için. Roza Teyze'nin ekmeği hiç ufalanmıyor. Taş gibi. Beş kilo vardır, bütün haftaya yetiyor. Lezzetli değil ama güzel. Büyükanneyi güneşe yuvarladım, orada bıraktım. Yanına oturuyorum. Beline kadar battaniyeye sarılı. Battaniye kareli, o da eski. Büyükanne artık hiç konuşmayacak mı? Omzunu kaldırıyor. Peki, o zaman Tanrı ne olacak? Yine kaldırıyor omzunu. Yüzü de seğiriyor. Olmadı böyle. Bir kere daha: Peki öyleyse şimdi Tanrı ne olacak? Hemen iki kere istavroz çıkarıyor ve gözlerimin içine bakıyor. Böyle konuşmayayım diye mi, yoksa dua mı edeyim? İkincisi diye gösterecek ama parmaklarını güçlükle oynatabiliyor. Yaşlı parmakları var, yaşlanmış, çile çekmiş parmaklar. Konuştuğumu fark etmiyor.

68.

Dua ettiğimin farkında bile değilim. Damarlı, boğumlu eli avucumda, dua ediyorum. Felç ağzını çarpıtmış. Gözleri gölgelerle dolu. Şimdiye kadar görülmemiş bir hüzün oturmuş oraya, apayrı bir yaratık gibi, ondan ve hatta başına gelen dertten de bağımsız. Dertlerin arkasında daha büyük bir dert varmış gibi. Sensin bu dert Rabbim, mırıldanıyorum, benim beyin ağlamam varmış gibi. Sözcüklerim zaman tanımıyor, dönüp dolaşıp yine geliyorlar. Bu dert sensin Rabbim. Sen, mahzun Tanrı.

69.

İki eliyle göğsüme vuruyor. Yumrukluyor. Yakından bakıyorum yüzüne. Çorak arazi. Esmerliğimi ondan almışım. Bakışları değişmiş, hüzün, şaşkınlık değil dehşet, tiksinti var gözlerinde. Tanrı senden iğrenirse nasıl olur acaba. Kıı. Ğıın.Tı. Söylediği ilk sözcük. Gülmeden dayanmak zor. Ağzı açılmıyor bile. Ne diyorsun nene? Ekmek çoğaltma mucizesi mi, ha? Zor nefes alıyor. "Nene" demek yasak. Nene işte, hoşuma gidiyor, heyecan verici. Ya ayıp sözler, amcık, sik, birlikte fik fik. Salak abim düzeltiyor fıkfık. Ne oldu nene, bir derdin mi var? Şimdiye kadar siz konuştunuz, bendim dilsiz olan. Şimdi ben konuşuyorum, siz dilsiz oldunuz. Kıığıın-tı. Tanrı açısından hiç fark etmez bu değil mi? Ben şimdi sadece terbiyesizlik ettim, şimdi birden anlıyorum insanın Tanrı gibi düşünmeyi denemesinin ne kadar rizikolu olduğunu.

70. Hayır, Tanrı idol değil.

71.

Benim idolüm sensin, diyorum abime. Sırıtıyor, kıığın-tı diyor. Doğruya doğru, diye yapıştırıyorum. İki zulamız var, tavanarası ve deredeki büyük yassı taş. Tabii gözümüzü kapayınca her yer zula. Tavanarası yüksek evsin gibi. Bir teli kıvırarak çember şeklinde gez yaptık, abim yaptı yani. Silah milah lazım değil, sadece gez. Büyükanneden şimdi daha fazla şey yürütebiliyoruz. Eski bir yarım gözlüğü var. Monokl, diyor abim. Güleyim bari, monokl gözlük değildir, bir tane patlatırsam, gözün morarır, işte ona derler monokl. Seninkine! Gezde polis Gyuri peyda oluyor. Sivil giyinmiş. Avluda duruyor. Ágoston Amca dikildi karşısına yolunu kesmek ister gibi. Yeni kurtuldu hapishaneden. Ne o bırakmıyor musunuz içeri gireyim. İyiyiz böyle burada. Özür dilemeye geldim. Elinde tuttuğu kadehi kaldırıyor, Ágoston Amca siz en azından yaşıyorsunuz. Böyle berbat bir şey içmemiştim hayatta, demişti annem bir keresinde ev sahiplerinin şarabı için. Ben içtim, diye sırıtmıştı babam. Başını sallamıştı annem, bilmez miyim. Hedefte Ágoston Amca, tokuşturmak için kaldırıyor kadehini. Yavaşça şarabı yere döküyor. Son damlayı da silkeliyor içinden. Çişimizi yaparken yaptığımız gibi. Ardından sessizlik. Neden böyle yapıyorsunuz bana, benim ne kabahatim var ki, küçük adamım ben. Öfkeyle bakıyor ev sahiplerine. Kapıda Róza Teyze. Hiçbir yere bakmıyor, öylesine orada duruyor sadece. Sen küçük adam değilsin Gyuri, sen boktan adamsın. İç bakalım sağlığına, sonra cehenneme kadar yolun var. Ne kadar tuhaf! Gerçekten içiyor, hatta sağlığına abi, bile diyor. Ve çocuk gibi koşarak uzaklaşıyor.

72.

Abim öyle çocuksu ciddi değil, bayağı ciddi. Ben değilim, ne ciddi ne ciddiyetsiz. Bu beni ilgilendirmiyor bile. Gülmeyi seviyorum ama her zaman beceremiyorum. İşte bu halime gülüyorum. Eğer becerebilirsem. Yoksa aslında gülmeyi değil de sevinmeyi mi? Onun ciddiyeti hoşuma gidiyor. Annelerimizin bir olması da. Bazen düşünüyorum acaba babası nasıldı diye. Gezin hedefinde ben varım, bana doğru çevirdi. Polis Gyuri çat diye kapıyor kapıyı, sonra sürgüyü sessizce ittiğini duyuyoruz. Dışarıdan mı? Şaklayan sürgü, diyor abim gayet ciddi, şaklayan sürgü atalardan kalma eski bir Macar kuş cinsidir, Asya'dan getirmişiz gelirken. Biz, Macarlar. İkimiz de Macarız. Birbirimize Hey! Macar! diyoruz hep. Hey! Macar! Kavga ediyor gibi. Ananın. Seninkinin. Babama haber verdik, Macar olduğumuzu söyledik. Aferin size! dedi. Annem kafasını salladı iki yana: herkes Macar! Kuşkuyla sorduk: Polis Gyuri de mi? Polis Gyuri de. Bu biraz tuhaf doğrusu. Macar kardeşime sarılıyorum. Macar demek hoşuma gidiyor. Sarılıyorum, bunun sonu yine güreş olacak. Zararı yok, çünkü kazanmak değil, sadece alt alta üst üste yuvarlanmak istiyoruz. Ben daha kuvvetliyim, bunu biliyoruz artık. Tozlar havalanıyor. Eskiden olduğu gibi altına alıyor beni, eziyor, çullanıyor. Böyle anlarda kırma köpek derdi bana. Duymuyorsun nasıl olsa ne dediğimi, kırma köpek diyorum, duydun mu kırma köpek. Kırma köpek diye bağırırdı kulağıma. Bir daha asla böyle demeyeceğim. Doğru düzgün af da diliyor. Güreşmek güzel oluyor. Mári ile de güzel olurdu mutlaka. O daha kuvvetli. Bir süredir abim hemen hikâyeyi anlatmaya başlıyor. Defterinden okuyor.

73.

Bir elinde defter, öteki elinde o güzel kurşunkalem. Nerede kalmıştık? O salak Yahudiler Barabbas'ı salıvermek istediler. Haydutun tekiydi oysa. Pilatus'un hakkı vardı birini salıvermeye. Pilatus'un da hep başı ağrırmış abimin başı gibi. Yalnız şu var ki Pilatus Macar değil, yok zararı. Başı ağrıdığı için kıskanıyorum onu. Başı ağrıyınca akıllıymış gibi olur insan, o zaman okula gitmesi de gerekmez. Ben başım ağrıyor diye gösterince, zor oluyor göstermek, gülüyorlar. Herkesin en zayıf olan yeri ağrırmış, annem de gülüyor. Pilatus biraz korkmuş da İsa'dan. Yani! Hissetmiş ona karşı adil davranmadığını, kısacası İsa'nın masum olduğunu. Bunu içinden, yüreğinden biliyormuş. Bir keresinde gece duymuştum, duymak istememiştim: Kalbin çürümüş. Geceleri duymamak iyi oluyor. Sağır olmak. Gerçekten. Bana kalırsa Pilatus'un da kalbi çürümüş. Belki çürümüş kalpte de his olabilir. Babam anlattı, sülün de önce çürümeye bırakılırmış. Gagasında bir damla kan belirinceye kadar asılı tutulurmuş kilerde. Avcılığı anlatıyordu. Abimle son defa bu yüzden kavga ettik. Ben böbürlendim benim babam karaca da vurdu, yabandomuzu da, hatta geyik de dedim. Hele sülünlerden hiç söz etmeyelim, sayamayacak kadar çok. Genelde *benim* babam demezdim, o zaman nedense istedim ki... ne istemiştim bilmiyorum. Yabandomuzu, karaca, geyik koltuklarımı kabartmıştı. Sülünler de. Keklik de vardı. İşte o zaman bağırdı abim: Benim babam ava gitmedi, onu avladılar.

74.

Benim babam ava gitmedi, onu avladılar. Üstüne atıldım bunu duyunca, orospu analı. Sensin orospu analı. Tozlar uçuşuyor. Pilatus yine onlara dedi: Öyleyse Yahudilerin kralı dediğiniz adama ne yapayım? Pilatus halkı memnun etmek isteyip onlara Barabbas'ı salıverdi, ve beni kamçıladıktan sonra çarmıha gerilsin diye emir verdi. Yeter kes artık, istemiyorum, bunları büyükanne de anlatmadı. Ne demek anlatmadı. Anlatmadı, söyledi sadece, bir kere söyledi böyle bir şeyler olacağını. Aptalın tekisin sen düdük. Umrumda değil, aptalın teki olmam değil önemli olan. Ya neymiş? Tanrı ölemez. Senin dünyadan haberin yok. Önemi yok, anlıyor muyum anlamıyor muyum, onun da önemi yok. Bir kere daha önemi yok dersen yiyeceksin tekmeyi. Onun da önemi yok. Tavanarasındaki samanlıktan bakınca kilisenin kulesiyle aynı yükseklikteymişiz gibi görünüyor. Başım çanla aynı hizada.

75.

Askerler beni sarayın iç avlusuna götürdüler; kanun yapılan yerdi ve bütün taburu topladılar. Bana erguvani kadife giydirdiler ve dikenden bir taç örüp başıma koydular. Ve beni selamlamaya başladılar: Selam ey Yahudilerin kralı! Bir kamışla başıma vurdular, üzerime tükürdüler ve diz çöküp secdeye vardılar. Benimle iyice eğlendikten sonra erguvani kadifeyi çıkarıp kendi esvabımı giydirdiler ve çarmıha germek için dışarı götürdüler. Yeter, dedim yeter! Kimsin sen, nasıl olur da karışabilirsin bu öyküye? Ben pencereye daha yakın yatıyorum, göz kuyruğuyla bakabiliyorum gökyüzüne. Gözünün kuyruğuyla mı?, diye soruyor abim. Çok söz öğreniyorum ondan. Birisi öldüğü zaman yıldız olurmuş. Sormuyorum babasının hangi yıldız olduğunu. Bildiğinden de kuşkuluyum. Peki, ya yaşayan ölü büyükanne? O yıldız oldu mu artık? Yıldız olan ölendir, yaşayan Yeryüzü.

76.

Duymamak için sadece yıldızlara bakıyorum. Duymuyorum: Yeter, boşuna zorlanmayın, rahat bırakın beni artık! Babam ağlamaya başlıyor: duymuyorum. Uykum iyidir. Başımı yastığa koyar koymaz uyurum. Hemen sabah oluverir. Uyanmayı sevmiyorum. Abim seviyor, çünkü onun hep birtakım planları var. Her gelen günü heyecanla bekliyor. Ben biraz daha uyumak isterim. Uyumayı da bilmek gerek. Uyumuyorum, yıldızlara bakıyorum. Ya da onlar bana. Duymuyorum, duymuyorum işte: Çünkü size sadece kabuksuzu lazım değil mi? Ona alışıksın ha? Bu kabuksuz ne demek oluyor ki? Daha sonra sözcük kumkuması abime sorarım. Herhalde bir bitki olacak. Duymuyorum. İnin artık üstümden. İnecem kuşum, inecem elbet. Şimdi iyiydi, değil mi? Ha? Uyumak istiyorum artık. Abimin ayağı başımın yanında kasılıyor. Hemen kapıyorum gözlerimi, uyanık olduğumu görmesin. Belki de gözlerim ışıldıyordur kedilerin gözleri gibi.

Mári'nin gözleri de ışıldıyor. Şişman ama gözleri yıldız gibi. Bize geliyor hâlâ, artık benimle ilgilenmiyor. Hem fazla büyüğüm hem fazla küçük. Annemle konuşuyor. Çok şey öğreniyor ondan. Hangi eteğe hangi yelek yakışır. Renkli eşarplar da vardır, yeşiller, maviler, hatta sarılar, mercan kırmızısı olanlar. Annem Mári'nin dudaklarına ruj da sürüyor. Birbirlerine bakıyorlar. Eğer yüzün böyle kızarıyorsa, demek başka renk ruj kullanmamız gerekiyor. Gülüşüyorlar. Mári evine gitmeden önce annem güzelce temizliyor makyajını. Bu arada babam ya uyuyor ya mutfakta Ágoston Amca'yla içiyor ya da meyhanede. Babam büyük bir rahatlıkla herhangi bir yerde olabilir her zaman oradaymış gibi. En gerçeğe uygun olanı yine de meyhane. Sevmiyorum orayı, pis kokuyor. Pis değil de ekşi. Ekşipis kokulu. Kusmuk kokulu. Büyük erkek bedenleri ürkütücü oluyor. Kimin ne yapacağı hiç belli olmaz. Birden biri kızıverir, hadi bakalım gelsin itişme kakışma, bağrışma. Sonra hiç beklenmedik bir anda da biter, hiçbir şey olmamış gibi. Sadece bardaklara daha yorgun, daha çökmüş bir halde eğilir başları. Bezgince gülerler. Babamın gülüşü yabancı, buna rağmen sahici. Meyhanede doğmuş sanki, hayatında gün ışığına çıkmamış, sadece o zayıf ışığında bile küçük kediler misali gözlerini kısmak zorunda kaldığı bu altmışlık ampule bakmış gibi.

77.

78.

Gece de sahici. Ondan önce öğleden sonra da sahici. Duymak istemiyorum, duymuyorum: Seviyorum seni, diyor annem Mári'ye. Sarılıyor, başını okşuyor, yüzünü Mári'nin boynuna gömüyor. Mári güzel kokuyor. Böyle bir şeyi şimdiye kadar görmedim, görmüyorum da. Görmüyorum: Mári'nin yüzü korkuyla kasılıyor. Sonra ağzına gururlu bir gülümse konduğunu görmüyorum. Sonra gece duymuyorum: Gelsene orospu, lanet olsun, boşalsana, bu kadarını beklemem çok mu, geberesice. Becer, doğru dürüst becer ki geleyim. Götümün arkasında durmuş sokuşturup sürtünüyor, didinip duruyorsun... Ö anlı-şanlı kamışın nerede? Babam anneme söylüyor, annem babama söylüyor. Abim kulaklarını tıkıyor. Ben duymuyorum, çünkü hemen duaya başlıyorum. Bize günlük rızkımızı verenin adı mübarek olsun. Abim de duyuyor. Aptal. Değilim, hakkı yok. Bütün dualar birdir. Sadece duanın sözleri farklıdır, sözlerin önemi yoktur. Tabii anlamıyor bunu. Kendi sözcüklerinle dua etmeye gerek yok. Karanlıkta gümüş gümüş parlayan Çocuk İsa'ya bakıyorum. Bize günlük rızkımızı veren. Seviniyorum, biraz ağlıyorum da. Tanrı, zavallı acaba kime dua ediyor? Tam, Tanrı'nın yalnızlığına acıyacakken, abim karanlığa yakışmayan yüksek bir sesle konuşuyor. Sanki ne düşündüğümü duydu. Yazdıklarım da sahici. Hiçbir şey söylemiyorum. Hiçbir yerde iyi hissetmiyorum kendimi.

79.

Ertesi gün cevap veriyorum. Büyükanneye kovayla su getirdiğim patikada yürüyoruz. O senin ne yazdığına bağlı. Öyle değil o, gelişigüzel aklıma geleni yazamam ki. Sonunda yazdığım, yazabildiğim, yazmaya cesaret ettiğim artık gerçek olan. Duruyorum. Tam orada rastlantıymış gibi tek başına duran bir çınar ağacı var. Köşk ağacı diyorlar ev sahipleri. Köşk ağacıymış!, babam iki yana sallamıştı başını. Köşkü düşündüğünü sanmıyorum, başını salladı sadece. Peki, örneğin neden inekler uçuşuyor, domuzlar meleşiyor diye yazamazsın? O zaman bu da gerçek mi olurdu? Melemeye başlıyorum. İyi beceririm melemeyi. Gerçi havlamam daha iyidir. Hem bu hiç de "havhav" değil. Belli olmaz, değişir. Neye göre? Nasıl yazılı olduğuna göre. Hem evvelinde sonrasında ne yazılı olduğuna, nasıl cümleler olduğuna göre. İyi valla, iyi ki bir de altında üstünde içinde nasıl cümleler var demiyorsun. Tam da öyle işte düdük, tam da öyle. Cümleler ilgilendirmiyor beni. Beni ilgilendiriyor. Dere kenarına geldik artık, kıyıdan yürüyoruz bahçeler boyunca. Geziniyoruz. Dere yatağında kocaman taşlar var. Dev gibi taşekmekler. Ya da kaplumbağalar. Röza Teyze geçen yıl suyun bir ineği sürüklediğini söyledi. Sen inanıyor musun buna? Abim şimdi tam babam gibi bakıyor. Sorar gibi. Cevaba inanmayacak gibi. Cevabın doğru olacağına daha başından inanmıyor çünkü. Görüyor musun, şimdiden uçan ineklere geldik. Taşların sırtı sıcak. Kulağımı taşa yapıştırınca uğulduyor. Bir şey söylüyor sanki ama anlaşılmıyor. Taşların neler fısıldadığını yazmak istiyorum. Aptalsın. Aptal değilim, diyor abim büyük bir ciddiyetle. "Seni seviyorum", diyor, öyle duyuyorum.

80.

Seversem güzel, sevmezsem güzel değil, omuz silkiyor abim. Mári güzel mi diye sormuştum, ona yanıt verdi. Poposu kalp biçimi, diyorum. Giderek daha çok kalp oluyor. Gülüyoruz. Derenin kıyısında kocaman çakırdiken yaprakları sallanıyor. Büyük yelpazeler. Bu kadar büyük yelpazeyi kullanacak kadın ne kadardır acaba? Göt silmek için birebir. Bütün dere sanki bizim bahçeye ait. Hemen hiç suyu kalmamış adeta. Kimi yerde su akmıyor bile, kenarda taşlar arasına sıkışmış gölcükler. Yüzeyinde suörümcekleri. İsa gerçekten suyun üzerinde yürüyebilir mi, ne dersin? Şimdi bunun Mári ile ne alakası var? Arada defterini açıyor. Bir süredir defterini hiç ayırmıyor yanından. Oysa yeri Hazine olmalı. Büyük düz taşa, Bérc'e oturduk. Adını Bérc[6] koyduk. Bérc bir ad. Uzun zaman inanamamıştık. Bu isimde biri varmış: Bérc Sárosy, buraya sürgün edilenlerden değil, buranın yerlisi de değil. Arıcıymış, kendini içkiye vurmuş. Arılar durmadan sokup durmuşlar. Benim halimle karşılaştırırsak İsa çarmıhtayken tatile gitmiş sayılır demeyi pek severmiş kafayı çekince. Ayık olduğu zaman yokmuş zaten. Cenazesinden sonra kalan balı dağıtmışlar. Róza Teyze, iyi bal, diyor, bal gibi bal. Üstüne çıplak yatınca Bérc karnımızı ısıtıyor. Siyah satenden donlarımızlayız. Kardeş-çıplaklığı sayılmaz. Mári mutlaka yürüyemez su üzerinde. Bu kesin. O kocaman kalbiyle, diyor abim, gülüyor. Mári ilgilendirmiyor onu. Beni ilgilendiriyor. Bana nasıl bakıyordu. Hele o ayakta açık duruş. Ben artık ilgilendirmiyorum onu. Eğer istemişse yürümüştür, ne de olsa Tanrı'nın oğlu. Su üstünde yürümek ne ki! Defterini dikkatle açıyor. Sihirli bir küreye bakar gibi bakıyor deftere. Orada gerçeğin kendisini görecekmiş gibi. Ne zaman benimle ilgili hikâyeler yazacaksın? Asla, diyor sevecen bir sesle.

6 Doruk, zirve. (ç.n.)

81.

(Uzun yıllar sonra.) Uzun yıllar sonra, annem Ujpalota konut sitesinde yarı-yeni karısıyla, ta başından beri teyze demek yasak olan sadece İca denecek İca adlı kadınla yaşayan babamı artık çoktan terk etmişken, babam o gün ne yaptıklarını bana hep aynı cümlelerle anlatmak için arada bir annemle Mártirok Sokağı'ndaki bir kafeye, yanılmıyorsam Négy szürke'ye giderdi, bugün yine annenle ata bindik, gayet iyi görünüyor, öpüyor seni derdi, oysa ikimiz de bilirdik bunun yalan olduğunu ve diğerinin de bunun yalan olduğunu bildiğini, gerçi bu ne onu rahatsız ederdi ne beni, uzun yıllar sonra, korkunç acılarla gelen ölümü sessizce hayatına bağlanan babamın cenazesinde, o zaten artık bisikletini süremediği zaman can çekişmeye başlamıştı ve sonunda ayağı pedaldan kayıp gitti, mezarının başında annem ve İca'nın, lanet olsun o da yaşamıyor artık, arasında duruyordum, gözlerimi olağanüstü güzel ahşaptan yapılmış tabutun siyah, kıvrımlı yazılarına dikmiştim, arada papaz babamın sonsuz aydınlıklar içinde olacağı hakkında bize teminat veriyordu, nasıl olduysa arkada tek başına duran Mári'ye ilişti gözüm, neredeyse tanınmayacak kadar yaşlı, şişman ve yabancıydı, gerçi annemin yaşlılığı da yabancıydı ama onunla birlikte yaşlanabilmeyi boş Göklerin bana bahşettiği güzel bir hediye saydım her zaman, annem, taziyelerini bildiren papazın yumuşak elini tuttuktan sonra, bu ortak hareket hayatımızın son, gerçek ve dolaylı beden temasıydı, bana döndü ve ben daha ağzımı açamadan, ne söylemek istemiştim ki?, yorgun ve ihtiyar bir soğuklukla yüzüme baktı: Biliyorum senin yaptığını, dedi, sendin, git buradan, defol!

82.

Cenaze törenine gitmedim. Ne diye gideyim! Anlamı yok kızdırmanın. Neme lazım tabuttan çıkıverir bana ne kadar kin duyduğunu göstermek için. Kin gütmek günahtır, sadece ebediyete kin beslenir. Son gün, köyden ayrılmadan önce, Mári memelerini gösterdi ve öptü beni. Derenin kıyısında duruyorduk, hiçbir şey söylemeden o götürmüştü beni oraya. Bluzunun düğmelerini çözdü, ne ağır ne hızlı, orada değilmişim gibi ve başımı göğsüne çekti. Memelerini tuttu, salladı, bir meme, öteki meme. Başımı memelerinin arasına gömdü. Sonra itti başımı, bak, dedi, bak!, hiç gülümsemeden. Pespembe meme uçları her yeri aydınlattı, dere pembe oldu, kocaman taşlar, ilerdeki köşk ağacı, hatta gökyüzü bile, her şey, mutlaka ben de, ama kendimi göremedim. Bana eğildi, ateş gibi dudaklarıyla yumuşacık öptü. Diliyle dikkatlice dudaklarımı araladı. Öleceğim sandım, o kadar harikuladeydi. Tükürüğün bu kadar güzel olabileceğine inanamazdım. Onunla yekpare oldum. Birbirimizden ayrıldığımızda ciddi bir yüzle: Şimdi seni son defa öptüm, dedi. Beni ilk defa o zaman böyle öptüler, sonra uzun zaman kimse, kimse. Yüreğim korkak benim.

83.

Yüreğim korkak benim. Dualar Göklerde birleşir. Rabbim. Geciktim sanırım. Kendimi sana emanet edemem artık. Gerçi ne kendimi ne günahkârlığımı ne de seni kabullenmeyi istiyorum ama kimseyi aldatmak da istemiyorum. Özellikle de seni. Dua, yüreğin belleğinin sık sık uyandırılmasıdır. Tanrı'yı daha sık hatırlamak gerek, nasıl nefes alıyorsak öyle. Tanrım, terk etme beni. Bundan böyle ne etsem, nasıl yapsam? Benim sorum bu, buna yanıt bekliyorum senden. Sen hep hiç yanıtlamadan yanıtlıyorsun. Rabbim susmayı çok iyi biliyorsun. Sorduğumda susuyorsun, sorular tükenince asıl gerçek yanıt o olacak. Buna rağmen ben yine de şimdi soruyorum, neden? Sen kimsin Rabbim ve ben kimim? Biliyorum yanlış soru. İzin ver göreyim. Öksüz yüreğimim ölü damarlarını besle Ulu Tanrım.

84.

Defterinin kapağında renkli bir papağan boş gözlerle bakıyor. Normal defterler böyle olmaz. Cennetkuşu olacak bu. Tanrı'ya daha çok yakışır cennetkuşu. Ya işte düdük, yani senin anlayacağın halkı salıverinceye kadar hemen kayığa binip benden önce karşı yakaya Beytsayda'ya geçsinler diye şakirtlerimi zorladım. Hatırlarsın ondan önceydi o mucizevi ekmek çoğaltma, yığınla kırıntı. Sonra dua etmek için dağa gittim. Akşam olunca, kayık denizin ortasındaydı, bense yalnız başıma karada. Onların kürek çekmekte sıkıntıda olduklarını gördüm, çünkü karşı rüzgâr esiyordu. Gecenin dördüncü nöbeti sularında denizin üzerinde yürüyerek yanlarına gittim, sanki onların yanından geçip gitmek istiyormuş gibi. Fakat onlar beni deniz üstünde yürür görünce bir hayalet sandılar ve bağırdılar. Çünkü hepsi bunu (beni) görüp şaşkınlığa düştüler. Fakat hemen cesur olun dedim. Korkmayın, benim.

85.

Ben korkmuyorum, diyorum abime tembel tembel. Taş karnımı ısıtıyor. Bana arkası dönük oturuyor, yanında defteri. Bir şey söylemesini bekliyorum. O zaman yanlarına, kayığa bindim, rüzgâr da dindi, onlar içlerinden daha da şaştılar, çok hayret ettiler. Zira ekmek mucizesi akıllarına gelmedi, yürekleri aptallaşmıştı ya da katılaşmıştı. Sessizlik. Oysa buna hiçbir sebebin yok. Zor duyuyorum, sanki dere durmadan lafa karışıyor. Birdenbire, bilmiyorum suda yürüdü mü, diyor. Bu mümkün değil. Eğer yazılıysa öyledir, sen demiştin. Susuyor. Sanki söyleyecek sözü yokmuş gibi. Kimin ne sözü var?, diye sorardı hep kurnaz bir yüz ifadesiyle. Mesleğimizin alameti farikası bu, düdüğüm. Senin sözün, sözüm yok demek. Babamızın sözü çaresiz bir sessizlik. Annemizinki acı bir gülüş. Benim sözüm ise, söz olan benim sözümdür. Büyükanneninki korkmayın yüreksizler. Taşta ufak kıpırtılar duyuyorum. Canlı sanki. Abim boğazını temizleyip suya tükürüyor. İkimiz de suyun köpüklü tükürüğü nasıl alıp götürdüğünü seyrediyoruz. Okyanusa kadar, uçsuz bucaksız okyanusa kadar. Yüreklerimiz aptal mı, yoksa katılaşmış mı?, diye soruyor. Çok alçak sesle, dereden daha alçak ve daha yavaş: Doğru soruya yanıt vardır ve yanıt sorudan önce olamaz.

86.

(Bir gün sonra.) Hangi kurşunkalemi kullandığımı sormak bile abes. Çitalıyı elbet. Çok aradım, buldum sonunda. Nerede kalmıştık? Nerede kaldık? Nerede kaldım? Evet, alay ettiler, erguvaniyi çıkarıp kendi esvabımı giydirdiler. Ben, zavallı. Madem alay edebiliyorlar, demek ki gülüncüm. Bak, bunu şimdiye kadar hiç düşünmemiştim, zavallı ve gülünç Tanrı! Ve beni çarmıha germek için dışarı götürdüler. Kırdan gelerek geçmekte olan İskender ile Rufus'un babası Kirineli Simun denen birini benim çarmıhımı taşımaya mecbur ettiler. Ve beni Golgota denen yere getirdiler ki, tercüme olunursa kafa kemiği yeri demektir. Bana mür ile karışık şarap verdiler, fakat almadım. Ve beni çarmıha gerip kim alacak diye kura çekip esvaplarımı paylaştılar. Üçüncü saatti beni çarmıha gerdiler.

Taşa yapışıp, söylediği gibi, iyice gerdim kendimi. Başını küçük bir yastığa koyar gibi koy, yan çevir. Şimdi bak ayaklarıma. Tabanıma, taşın üzerinde nasıl durduğuma. Derenin üzerine sarkan dalın altında, Bérc-taşın da suyu kestiği yerde bir gölcük oluşmuş. Suyun yüzeyi durgun. Öne kay, geriye doğru yanlamasına bakabilmek için. Dereye sarkan ağaç arkamda kalsın. Sanki her yanımı okşuyorlar, taş öyle. Sanki beni seviyorlar. Saçma. Şimdi bak nerede durduğuma. Taşın üzerinde, nerede olacaksın ki. Yalnız bana bakma, arkamdaki suya da bak, hem bana hem suya bak, aynı anda. Dur, parmaklarımın ucuna basıyorum, şimdi bak. Nerede duruyorum? Suda duruyor gibi değil miyim? Bak şimdi adım atıyorum, bak, gördün mü işte. Hiçbir şey boş yere değildir. Görüyor musun?

87.

88.

Görüyorum, abim suda yürüyor. Kuşkuya düşmek bile imkânsız. Güneş gözüme vuruyor. Bıçak parlıyor, o biçim. Birden yana dönüyorum. Kukayı, deviriyorum ayağından. Tamam. Suya devriliyor. Sırtüstü kıpırdamadan yatıyorum, başım defterinin üzerinde. Defterin. Yazı beynimin içine giriyor, bu geliyor aklıma, öylesine. Kollarını iki yana açıyor, yana, yukarıya doğru dönüyor, korkulu bir haykırış yerine, ağlamaklı bir iç çekiş. Su sığ, cup diye bir ses duymuyorum. Sessiz her yer, yine sadece derenin şırıltısı. Gök süt beyaz, buluta benzer bulut yok, sadece mavinin üzeri örtülmüş. Her şeyin rengi biraz daha koyulaşmış. Biliyorum duymadığını, buna rağmen söylüyorum. İnan ki, şeytan kurnaz gerçi ama aptal. Yüreğinden geçeni görmez. Defteri eve götürüyorum. Patika, köşk ağacı, sebzelikler. Büyükannenin izi kalmamış. Sıra da tersine olmuş: kapının yanında ilk önce ördeklerin ve kazların kümesi var, ondan sonraki hayvan damında anaç domuzlar, diğerinde koyunlar, sonuncuda semirtilen domuzlar. Sırtımı eğiyorum, omuzlarımı daraltıyorum, başımı çarpmaktan korkuyormuş gibi. Bir muzırlık peşinde misin, derdi abim görseydi. Kimse bir şey söylemiyor, kimse bir şey sormuyor. Odada tek başınayım. Pencerenin önünde duruyorum, her yerim titriyor. Şu an her şey olabilir. Her şey infilak etse ona da şaşmam. Gök deliniyor birden. Pencerenin önünde duruyor, yağmuru seyrediyorum.

89.

Cenazede de öyle duruyorum. Abim öldü öleli daha fazla "sanki" der oldum. Sanki benzetmelerle hatırlıyorum onu. Her sanki ile mezarına bir sap çiçek koyuyorum adeta. Bazen de onun gibi konuşuyorum. Mezarda sözcüklerden çiçekler. Ya! Şimdi de pencerenin önünde duruyorum sanki. Havaya bakıyorum. Eskiden hava hiç gibiydi. Şimdi hiç yok olmuş sanki. Sanki her yerde bir şeyler var. Tanrı. Lakin şimdi bu sadece aklıma geldiği, aklıma gelmesi gerektiği için aklıma geliyor. Herkes ağlıyor, ben de. Sadece annem ağlamıyor. Cesedi çabuk buldular, su değirmene kadar sürüklemiş. Deli Józsi, Tarján otobüsüne bindiğini gördüm, demiş ama yanıldı. Omuz silkti, Tanrı aklını yitirmiş anlaşılan. Bu kahrolası dere, diye mırıldandı Roza Teyze. Önce inek, şimdi de çocuk. Annem "Tanrı" sözcüğünü telaffuz etti. Tanrı, o kadar. Kime aitse o anlasın. Hatırlamıyorum babam ne yapmıştı. Herhalde meyhanedeydi. İçin doktor bey, lanet olsun. Yani yardım edeceği falan olmasa da. Bana kimse bir şey sormadı. Böylesi iyi. Sanki rüyadayım, üstelik karar da verebiliyorum ne rüya görmek istediğime. Başkayım ben, herkes gibi.

90. Ben kendim de, sandığımdan başkayım. Bunu bilmek başlı başına bağışlamadır.

91.

Benim hiçbir şey sandığım yok. Var olana bakıyorum. Şekilden şekle giren bulutlar bir anlığına Mári başımın üstünde ayakta durduğu zamanki gibi oluyorlar. Prensip olarak Rab orada, bulutların olduğu yerde tahtında oturuyor olmalı. Bir rüzgâr esiyor, darmadağın ediyor. Abime göre Golgota'da rüzgâr hiç kesilmemiş. Herkesin başı ağrımış, İsa'nın, askerlerin, durup seyredenlerin, tabii iki haydutun da. Parçalamış, çatlatmış, unufak etmiş. Öyle anlattı ki bunları, nereden biliyorsun diye sormak istemedim. Onun bildiklerini ben asla bilemeyeceğim. Devam edeyim – bilmiyorum neye, nasıl? Devam ediyor diyeyim, daha yerinde olacak. Hikâye duramaz. Olsa olsa duralar. Büyükanneyi mezarlığa sürüklemedik bizimle. Gözlerine bakılamıyordu artık. Bakışı yoktu, ceviz ağacı gibiydi. Köpek oraya zincirlenmişti. Ceviz zincirin oluşturduğu dairenin içine düşerse bir değnekle oradan dışarı itmek gerekiyordu. Ceviz ağacının çevresi hep hareketli oluyordu bu yüzden. Büyükannenin çevresi yoktu artık. Vardı da, geçmişte kalmıştı. Güneşe itiyordum tekerlekli sandalyesiyle. İtmesem de fark etmiyordu. O sandalyede öldü. Meleklerin ruhunu nasıl alıp götürdüklerini gördüm. Görmedim, ne iyi olurdu böyle bir şeyi görebilmek. Ölümün ne olduğunu gördüm. İki dudak arasında hâlâ hareket eden bir tükürük, başka hiçbir şey. Hiç. Hafifçe sallanan iğrenç bir salya: ölüm bu işte. Ölüm de iğrenç. Büyükannenin tekerlekli sandalyesinde tek başına yan geliyor. Peki, ya Tanrı?, bunu sormam gerekirdi, sormuyorum.

92.

Tek başıma kaldım. Hoş bir şey değildi. Güneşte ayakta durduğum görülüyor. Gölgem taşa ve parmaklığa vuruyor. Hikâyeyle yalnız kaldım. Róza Teyze'nin nasıl ekmek hamuru tuttuğunu seyrediyorum. Hamura bakıyorum, hikâye de böyle sanki. Hamur nasıl da kabarıp leğenini dolduruyor, her şeyi oradan dışarıya atıyor, sadece o var, bir de müstakbel gevrek kabuklu ekmek. Gerçi Róza Teyze'ninki gevrek olmaz. Ekmek açlığı bastırmak içindir, zevk için değil. "Zevk" sözcüğü ağzından çıkarken genç kız gibi yüzü kızarıyor. Bir çözüm üretmek için herkes ölür, diye düşünüyorum. Ölsün herkes. İsa da tabii. Abim tamamdır. Ev sahipleri de yolcu olsunlar. Topraklarını nasıl olsa geri alamayacaklar, başka bir şey de ilgilendirmiyor onları. Ekmek, belki o başka. O halde Róza Teyze beklesin hamurun mayalanıp kabarmasını. Hadi fırından çıkmasını da, bu da bir hikâye aslında. Mári anneme sarılsın. O şekilde dalsınlar öteki dünyanın sonsuzluğuna. Sanırım babam için fark etmez nasıl olacağı. Hayatımın yanında ömür geçiriyorum. Ömür geçiriyormuş. Okumuştur bunu bir yerde. Olsa olsa kızlar için yazılmış romanlardan birinde. Ananın bilmem nesini kurcala, kurcalamaktan başka ne bilirsiniz ki, baştan aşağıya kurcalamasınız siz. Stil sorunları babamı hiç ilgilendirmiyor, bence babamın tarzına uygun olanı bir kadehi devirirken genzine kaçıp boğulması olurdu. Meyhanede kimsenin ruhu bile duymazdı. Öksürür, tıksırır, kıpkırmızı kesilir, ter içinde kalan kafası küt diye çarpardı masaya. O da sızdı işte, derlerdi, canına yandığımın. O ekşi kokulu leş gibi havada mutlu mesut uyurdu. Şimdi herkes aklıma gelmiyor ama ölsün herkes. Herkes herkestir, orada istisna yok.

93.

İstisna yok, polis Gyuri kapı kapı dolaşır, selam vermeye gerek bile duymadan dalar evlerin avlularına. Tahıl ambarından kalan buğdayı da süpürüp götürürken merhaba bile demediydi kimseye. Bu o zaman kimsenin dikkatini çekmemişti. Geldiler, selam bile vermediler. Kâh bağırdılar, kâh bağırmadılar, kâh dövdüler, kâh dövmediler ama asla selam vermediler. Ne geldiklerinde ne gittiklerinde. Katiller selam vermez, oysa Gyuri katil bile değil. "İsa Mesih övgüye lâyıktır." Dosdoğru yürürdü hayvan damlarına, ne sağına bakardı ne soluna, içgüdüsüyle köpeğin dairesinin dışında kalırdı, ahırın kapısını omuz vurup açardı. Kilit başka olur her yerde, kiminde sürgü, kiminde anahtar, kimi ardından destekli. Sanki bilirdi onları. Tekmeyle açardı. Ata doğru ilerlerdi, yelesini okşardı, ne haber Rüzgâr, ya sen Yıldırım, meyhanede erkekler nasıl selamlarsa birbirlerini, merhaba ahbap, kader işte ne gelir elden, bilinmedik birtakım sözcükler fısıldardı, ani bir hareketle beylik tabancasını çekerdi, babası nasıl vurduysa kendisini, aynen öyle tam yakından alnının ortasına. Kan fışkırırdı, kanla birlikte beyin parçacıkları. Hayvan büyük gürültüyle yuvarlanırdı yere. Eğer bir tane at daha varsa işi zor demektir. Yaklaştırmaz yanına. O halde uzaktan, hedefe atış yapar gibi. Gürültü aynı. Kurşun kemikten geçerken bunu duymaz kimse, sadece Tanrı. Böyle mi oluyor? Duyuyor musun? Her bir atta böyle mi? Ne hissediliyor o zaman? Yenilgi mi, yoksa zafer mi? Yoksa sadece zaman mı geçiyor? İlerliyor da geçmiyor mu? Üçüncü at yok.

94.

Başka hiçbir şey yok, sadece hikâye. Yazılı. Ve benim suçum yaftamda Yahudilerin kralı diye yazılıydı. Biri sağımda, biri solumda iki haydutu da birlikte çarmıha gerdiler. Sol elimle yazıyorum. Çirkin elinle, diye başını sallıyor Róza Teyze. Böyle söylemeyin, "çirkin" yok. Nasıl olmaz İrénke. Köyü alalım ele. Başka şey söylememe gerek yok, papazımız yeter. Dünya çirkini, İrénke. Tanrı avucuyla suratına bastırmış, hadi bunda kabahati yok, yine de. Ya sizin başınıza gelenler çirkin değil mi? Yirmi dört saat içinde? Dünyanın öteki ucuna? Ya bizim elimizden topraklarımızı, hayvanlarımızı almak dünya çirkini değil mi? Ne kadar emek var bunlarda? Anlatmakla bitmez, İrénke, sonu yok. Annem susuyor. Ne kadar çok şeyden söz etmiyor, susuyor. Bir de şimdiki kuraklık. Sebzelerin nasıl da boynu büküldü. Bu çirkin değil mi? Biri bunun çaresine bakmalı. Ya Cenabı Hak ya da Tarım Üretim Kooperatifi. Baksanıza pancarın boyuna. Bu pancar değil, rezillik. Peki, kimin rezilliği? Benim değil, bu kesin! Tanrı nerede şimdi? Görüyorum, İrénke'yi pek ilgilendirmiyor Tanrı. İrénke bilir! Ben yine de soracağım, bu böyle mi olmalıydı?

95.

Annem susuyor. Ne kadar çok şeyden söz etmiyor, susuyor. Abime anlatırdı mutlaka, babana sağlam kâğıtlar sağlamıştık. Pazar sabahı saat altı olmalıydı, Mart'ın on dokuzu,[7] hepimiz uyuyorduk, kayınpederimin avukat olan bir Hıristiyan arkadaşı telefon etti. Babanın da yatağı olan yatağımdan, biliyorum bundan bahsetmemden hoşlanmıyorsun, kayınpederimin renginin uçtuğunu gördüm. Sonra dedi ki: Ümit verici bir şey biliyor musun? Aldığı cevaba acı acı gülümsedi. Telefonu kapadıktan sonra Eszter Anne'ye anlattı, ümit verici bir şey sorusuna arkadaşı cevap olarak demiş ki: Eğer kadın olsaydım. O zaman şimdi üstümde külot yok, derdim. Herhalde şimdi bunu anlamayacaksın, yok zararı. İnsana düşüncelerini gizlemesi için dil vermişler. Aynı gün büyükannemler Komárom'dan telefon ettiler, Mariska ile hemen taşraya gitmemizi söylediler, Peşte bombalanacakmış. Tanrı kötülük yapamaz, sadece insandır kötülük yapan, kendinize dikkat edin, böyle vedalaştılar. Daha o gün öğleden sonra trene binmeme izin vermediler, çünkü babanın eski kâğıtları iyi değilmiş. Onunkiler iyiydi, gitti, ben sonra arkasından gidecektim. Böylece ben sürgünden de, kampa götürülmekten de kurtuldum. Sonra yine evlenebildim. Ne diyeyim, yalnız iyilik değil, Tanrı'nın kendisi de kötülüğün aleti oldu. Annem susuyor.

7 Almanların Macaristan'a girdikleri gün. 19 Mart 1944. (ç.n.)

96.

Peki ya kocamı durup dururken hapse atmaları doğru bir şey mi? Bütün hayatı boyunca çalıştığı için mi? Toprağı sevdiği için mi? Değil İrénke, değil. Ve eğer Tanrı o sonsuz iyiliğiyle pancarı, şalgamı, havucu yarattıysa yetişmeleri için gerekli yağmuru neden unutuyor? Rahibimize sormuyorum, size soruyorum İrenke, siz önyargılı değilsiniz. Tepemize tembel bir Tanrı mı oturtmuşlar? Annem dayanamayıp gülüyor. Bunu aklımın bir köşesine yazabilir miyim Rozám? Hepsini. Hepsini güzelim, hepsini. Bir şey sorabilir miyim? Ne istersen Rozám, ne istersen. Neden hep bu kadar gülüyorsunuz? Gülmek iyi, onun için mi? Hayır. Gülmek sadece bir sebebi olduğu zaman iyidir. Budalalardır sebepsiz yere gülenler. Bir şey daha söyleyeceğim şimdi, biliyorum buna gülmeyeceksiniz. İlk eşinizi nasıl alıp götürmüşler, o da mı çirkin değil? Almanların öldürdüğü eşinizi. Kusura bakmayın yani. Annem susuyor. Babam gibi başını önüne eğiyor. Söylediğini sadece ben duyuyorum. Tanrı'nın çirkinliği. Bir de: Kötünün olmaması için Tanrı'nın da olmaması gerekirdi. Kurşunkalemimi sanki bana yardım edecekmiş gibi sıkıyorum. Odada, iki kadının arasında aynı anda gümüşî İsa'yı ve çarmıha gerili olanı görüyorum. Hiçbir şey düşünmüyorum. Bir şey canımı acıtıyor. Belki de annemin yüksek sesle cevap vermemesi.

Burada bir öncesindekiyle bağlantı yok. Oradan geçenler, vay sen ki mabedi yıkar ve üç günde yaparsın, çarmıhtan inerek kendini kurtar diye başlarını sallayıp bana söverlerdi. Aynı suretle başkâhinler yazıcılarla aralarında benimle eğlenerek birbirlerine dediler: O başkalarını kurtardı, kendisini kurtaramıyor. Şimdi İsrail'in kralı, Mesih haçtan insin de görelim ve iman edelim. Benimle beraber haça gerilmiş olanlar da bana sitem ettiler.

97.

98. Acıyla, kuvvet ve acıyla kurşunkalemimi bastırıyorum. Abimin kalemi, abimin defteri, artık benim. Fark etmez kalemin defterin kimin olduğu, yeter ki yazsın, yazıyı kabul etsin. O kadar kuvvetle bastırıyorum ki ucu kırılıyor. Beceriksizce açıyorum ucunu. Büyükannenin İsviçre çakısı benim oldu. Hazine için çaldım onu. Şimdi ne olacak. Altıncı saat olunca bütün yeryüzü üzerine, dokuzuncu saate kadar karanlık çöktü. Dokuzuncu saatte yüksek sesle bağırdım: *"Eloi, Eloi, lama sabaktani!"* ki tercüme olundukta "Rabbim, Rabbim niçin beni terk ettin?" demektir. Orada duranlardan bazıları bunu işitince: İşte İlya'yı çağırıyor, dediler. Biri koşup süngeri sirke ile doldurdu ve bir kamışa takıp bana içirdi ve dedi ki: bakın görelim, İlya onu, yani beni, indirmeğe gelir mi. O zaman yüksek ses çıkararak ruhumu verdim. Ve mabedin perdesi yukarıdan aşağıya kadar ikiye ayrıldı. Karşımda duran yüzbaşı benim böyle ruhumu verdiğimi gördüğü zaman: Gerçekten, bu adam Tanrı'nın oğluydu, dedi.

99.

Hazinede abimin pusulası: avludaki dut ağacı * bir tay, adı Rüzgâr * Kühne model at koşulan tohum ekme makinesi, 1910'lu yıllardan kalma * Şimdi ne olacak. Ortaya çıkıyormuş gibi, geliyormuş gibi ve gitmeyecekmiş, ebediyen gitmeyecekmişsin gibi kayboldun. * elle çalışan taneleme makinesi, bir saman makinesi, yemlik pancar-kesici * Ne kadar güzel. Büyükannenin ilk sözcükleri: Halep'in yasemini, Umman'ın şeftalisi, Şam'ın nilüferi. * Grösz çetesi. Ben yine de inandım Tanrı'ya. Mayısın onuna kadar yoncaları biçmek gerek, yoksa yeşil tırtıllar istila eder. * sıfatlar: mahzun, mutlu Tanrı, yalnız, acayip, şaşırtıcı, kelamından sual olunmaz, suskun, bahtsız ve gülünç, her şeye Kadir, zavallı, hesaplanmış * kırıntı, kıı- ğıın-tı

100. O zaman yüksek ses çıkararak ruhumu verdim. Ve mabedin perdesi yukarıdan aşağıya kadar ikiye ayrıldı. Karşımda duran yüzbaşı benim böyle ruhumu verdiğimi gördüğü zaman: Gerçekten, bu adam Tanrı'nın oğluydu, dedi.

O zaman yüksek ses çıkararak ruhumu verdim. Ve mabedin perdesi yukarıdan aşağıya kadar ikiye ayrıldı. Karşımda duran yüzbaşı benim böyle ruhumu verdiğimi gördüğü zaman: Gerçekten, bu adam Tanrı'nın oğluydu, dedi.

100.

100. O zaman yüksek ses çıkararak ruhumu verdim. Ve mabedin perdesi yukarıdan aşağıya kadar ikiye ayrıldı. Karşımda duran yüzbaşı benim böyle ruhumu verdiğimi gördüğü zaman: Gerçekten, bu adam Tanrı'nın oğluydu, dedi. Aziz Markos'a göre İncil. Tanrı'nın oğlu İsa Mesih'in İncil'inin başlangıcı. Yazılı olduğu üzere: İşte senin yüzün önünde habercimi gönderiyorum. O, senin yolunu hazırlayacaktır. Çölde çağıranın sesi:
Son yok. Bu bitiş.

NOTLAR

Markos İncili'nin[8] Károli çevirisinden yararlandım, faksimile baskısına bakarak, günümüz yazınına uydurarak, biraz da ötesine berisine bulaşarak (örneğin birinci tekil şahıs şeklinde yazarak vb.)

1: "Bu başlangıç." Pilinszky günce'sinde şu cümleyi okumuştum: "Bu bitiş." Bu cümleyi kitabın sonuna koydum.

4: "...ama uçması gereken uçardı." Nietzsche'ye hafiften bir gönderme. "Ya işte, uçması gereken ne yapar eder uçar." Bir kere alıntı yapmıştım *Küçük Macar Pornografisi*'nde. *Edebiyata Giriş*, 465. sayfa: "Tek bir sözüne inanmadım. Benden tiksiniyordu. Birbirimizde kendimizden nefret ediyorduk. Hırsımızdan kurtulduğumuz zamanlar da oluyordu. Bir keresinde Lehel Meydanı'ndaki pazara gitmiştik, çorba için sebze almaya. Adamın biri ufak renkli balonlar satıyordu, birden rüzgâr çıktı, balonlar uçacak oldu. Sahipleri onları zapt etmek için bütün gücünü sarf etti. İşte, bizim annemiz – dedi İlon onu göstererek. Tam o sırada bir-iki balon nasıl olduysa kurtuldu, uçtu. İlon sevinçten

8 Markos İncili'nden bölümlerin çevirisinde Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit'ten yararlandım. (Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 2006). (ç.n.)

coştu. *Ya işte,* uçması gereken ne yapar eder uçar! – Bu sadece bir epizottu." Bu tam olarak nereden, şimdi internette bulamadım. Oldukça beceriksizim. Defterlerden birinde olmalı. Defter de elimin altında değil. Bu el de interneti kurcalayan el.

Filmlerde olduğu gibi: Birkaç yıl sonra: Kitabı buldum: Ödön Wildner: *Nietzsche'nin Romantik Dönemi.*

"On sekiz yaşındaki delikanlı o zaman hem bedenen hem ruhen gerçekten yetişkin biriydi. Güçlü kuvvetli, geniş omuzlu bir genç, bedeninde hiçbir anormallik görünmüyordu. (1.71 boyunda, asker gibi dimdik durduğundan daha da uzun görünüyordu. Tam Goethe kadardı, bunu da Frankfurt'ta Goethe-evi'nde şairden kalma bir ölçümde kendisi tespit etmişti.) Güneşte esmerleşmiş sağlıklı yüzünü gür sarı saçlar çevreliyordu, çok ileri miyop olduğu için zorlanan bakışlarında coşkulu bir ruh, görüp tanıma istemi, büyük bir bağımsızlık ve kararlılık vardı, bağımsızlık hevesi ve ruhunun uçarılığı evladını şefkatli bir sevgiyle sakınan annesini mutlaka endişelendiriyordu biraz. Aşağıdaki olay bunu gösteriyor. O sıralarda Nietzsche ablasıyla birlikte, bir adamın ufak renkli balonlar sattığı bir pazarda dolaşıyormuş. Birden rüzgâr çıkmış, balonlar uçacak olmuş. Sahipleri onları zapt etmek için bütün gücünü sarf etmiş. "İşte, bizim annemiz", demiş Friedrich onu göstererek. Tam o sırada bir iki balon nasıl olduysa kurtulup havalara uçmuş. Nietzsche sevinçten coşmuş. "*Ya işte, uçması gereken ne yapar eder uçar!*"

15: Markos 1:1-5.

16: "Dünyanın güzellikleri sevinçle ruhumuza girer, acıyla bedenimize." Simone Weil: *Kişisel Olan ve Kutsal Olan.*

"Tanrı'dan öğrenilen sevgi Tanrı'dan hiçbir şey talep etmez, ne yardım, ne iyi niyet, hiçbir şey, hatta karşılığında sevilmek bile istemez." "Tanrı'yı gerçekten seven Tanrı'nın da kendisini sevmesini talep etmez," diyor Spinoza. Weil'in alıntısı.

22: On Emir, 3. buyruk.

24: Defterimin sol tarafında, yani teknik notlarımı yazdığım yerde diyelim, şöyle bir not var: "Martos Levente Balázs, *Virgilia,* 2014/3." O sayıda çile çeken insan hakkında yazılar vardı, okudum ve etkilendim. Şimdi tam olarak hangi cümle olduğunu hatırlamıyorum. Satırlar arasında orada diyesim var ve eğer kabilse bunu şaka olsun diye söylemiyorum. – Sonnot veya filolojinin intikamı veya özensizliğin zaferi: Martos'un yazısı 2014/4. sayıda. 3. sayıda Imre Kertész'in doksanlı yıllar üzerine harikulâde güncesi (*Labirent* adıyla çıkan). İlerde bunların yine sözü geçecek.

25: "Hiçbir şey için acele etme, ne olacaksan o seni bekler, diyor, doğrudan bana değil abime de değil, aramıza. Nedense bu korkutuyor bizi. Olacağım şey beni bekliyormuş. Bu iyi mi benim için? Sürüyle duruyorsunuz burada, gülüyor büyükanne, Tanrı'nın sürüleri." Alıntının başı Tamás Halmai'nin *Erdel Din Öğretisi* başlıklı şiirinden, *Virgilia,* 2014/4. alıntının sonundaki intarsia da gösteriyor.
"Sözsüz Tanrı ve Tanrısız Söz" Gerhard Eberling'in *Tanrı ve Söz* (Hermeneutik metinler 7.) adlı yazısından ve/veya Tibor Fabinyi önsözünden alındı.

"Tanrı Yok." Mezmurlar. 14:1. Metnin bütünlüğünden ayrı olarak kullanıldığı inancında ve umudundayım.

27: 0,1,1,2,3,5; Bunlar Fibonacci sayıları, sır kalsın daha iyi; fark eden eder, etmeyen etmez. Hem etse de etmese de ne olacak ki.

"Kaz palazlarıyla daha zevkli oluyor. Kenefin deliğine atınca ciyaklayıp duruyorlar." Anlaşılan, bu çocukluk anısı da çok derinlere iniyor, bkz. *Harmonia caelestis,* 593-594. sayfa: "Kardeşim bir keresinde, bunun için değil, ördek palazlarını kenefe attı. 'O kadar güzel *ciyakladılar ki.*"

30: Bu sayfa, László Villányi'nin "Bisikletçi" isimli şiirinin düzyazıya aktarılmış halidir.

34: "Zsófia Pázmándi kıyametleri koparıyordu.
Sanki bütün odayı, bütün eşyaları sistematik olarak yok etmek niyetindeydi. Gövde boyunda, bezekli (çok da pahalı) Çin vazoları tuzla buz olmuştu, sonuncuyu tam o sırada tutup küçük boy bir bira fıçısı gibi başının üzerine kaldırdı, iki adım attı, barok boy aynasına fırlattı.
'Yapma' diye fısıldadı dayanamayarak Schweidenfeldt, hemen aklına geldi salondaki her şeyin Nyáry hediyesi olduğu. Resim ve aynadaki görüntüsü tek oldukları an, dünya patladı, cam ve porselen kırıkları etrafa saçıldı.
'Ne yapıyorsunuz, sevgilim?' diye fısıldadı adam önüne bakarak. Kadın kılını bile kıpırdatmadan işine devam etti, bora, kasırga, elinin tek bir hareketiyle konsolun üstünde duran her şeyi yere süpürdü, gümüş çerçeveli resimler, gümüş ve porselen biblolar ve bir Kutsal Kitap. Nefes nefese durdu, döküp saçtıklarına keyifle baktı. Adam büyülenmiş gibiydi. Onun da aklına ateş gibi sıcak, pembe renkli titremeler gelmişti.
'Ne yapıyorsunuz sevgilim?' diye sordu eskiden olduğu gibi yumuşak bir sesle.

'Hadi oradan düdük, dua ediyorum.'"

35: Markos 14: 1-2 ve 10-18.

36: "Kopyalamak istemiyorum, orijinaliyle aynı olacak sayfalar yaratmak istiyorum." Cümle Jorge Luis Borges'in "Don Quijote'nin yazarı Pierre Ménard" adlı öyküsünden alınmıştır.

36–37: "Bir hikâyeyi sadece bir hikâye anlatabileceğine inanan anlatır." Martos Levente Balázs, *Virgilia*, 2014/4., *Aziz Markos'un İncil'inde İsa'nın çilesinin hikâyesi.*

38: "Gündelikçi olarak çapa yapmaya, havuç toplamaya, ekin biçmeye, böcekli buğdayı ayıklamaya." Pál Závada'nın *Kulákprés* adlı kitabından.
Sayfanın sonu Kertész'in adı geçen "Günce"sinden.

43: "Tanrı'nın yenilgisi ise Tanrı'nın değil insanın ölümüdür." Imre Kertész'ten esinlenme. O şöyle diyor: "Eğer Auschwitz amaçsız ise Tanrı yenildi demektir; Tanrı'nın yenilgisi Tanrı'nın değil insanın ölümü demektir."

44: "Çocukça soru." Kertész, "Auschwitz zamanında Tanrı neredeydi?" sorusunu çocukça bir soru olarak niteliyor. Balaton Gölü'ndeki yılanbalığı da sorabilirdi diyor, Fűzfő'deki kirli sular göle akıtılırken Tanrı neredeydi diye. İbare şöyle bitiyor: "İnsan kâh katil çocuk, kâh gücenmiş çocuk: Ne zaman yetişkin olacak?"

45: Markos 14: 32-38, 43.

46: Markos 14: 44-50.

50: Markos: 14:66-72.

54: "Vatanımızın iğrenç leş kargaları." Závada.

54-55: Markos 15: 1-5.

57: Markos 15: 6-14.

68: "Felç ağzını çarpıtmıştı, sözcükleri süzüyordu. Sözcükler zaman tanımıyor, dönüp dolaşıp yine geliyorlardı. (Zaman nedir? Şimdiyi *ne zaman* yaşıyoruz?)
Böyleydin rüyamda, Tanrım, cana yakın ve narin.
Bir şey daha var söylemem gerek. Gözlerin. O András Bölcs gözlerin. Kendi öyküsünü, beyninin trajik öyküsünü nasıl hafiften eğlenerek anlatırdı, iyimserliğe kapılmadan, hem geride bıraktığı hem önünde duran ve yaşamının herhangi bir anında inanılmaz bir ağırlıkla üstüne çökebilecek olan zorlukları gizlemeden, gözleri gölgelerle dolardı. Sonsuz bir hüzün otururdu oraya, apayrı bir yaratık gibi, ondan ve hatta başına gelen dertten de bağımsız. Dertlerin arkasında daha büyük bir dert varmış gibi.
Dert sensin Rabbim, mırıldandım sabahleyin sorumsuzluğun yarı uyanıklığında.
Sen, mahzun Tanrı."

74: Markos 15: 15.

75: Markos 15: 16-20.

78: "(buraya karışmış bir pusula)
- Gelsene orospu analı, koduğumun rezil Macar hayatı, boşalsana, bu kadarını beklemem çok mu, geberesice.

- Becer, becer ki geleyim. Götümün arkasında durmuş, sokuşturup sürtünüyor, didinip duruyorsun... O anlı-şanlı kamışını arayıp duruyoruz."

Kılıç Oynatanlar versiyonunun kırk ikinci sayfasından.

Defterin sol tarafındaki soru işaretli notlara göre Simone Weil de etkilemiş sanki sayfayı, ama eğer bir yetişkine bile söyleyemiyorsam bunun somut olarak nasıl olduğunu.

Yoksa, yapabilir miyim? Dua var değil, yaklaşıyor, bu Weil herhalde.

81: "...bisikletini artık sürmediği zaman can çekişmeye başladı, ayağı pedaldan büsbütün kaydı gitti..." László Villányi'nin "Bisikletçi" adlı şiirinin son dizeleri,

gerçi annemin yaşlılığı da yabancıydı, ama onunla birlikte yaşlanabilmeyi daima boş Göklerin bahşettiği güzel bir hediye saydım..." *Sanat Yok*'tan. Biraz değiştirerek, daha doğrusu: içini boşaltarak.

82: "Kin gütmek günahtır, sadece ebediyete kin beslenir." Lampeduza'dan. Ama tam olarak nereden...

"Şimdi seni son defa öptüm." Luc Besson'un *Nikita* isimli filminde duydum.

83: Kılıç Oynatanlar'dan.

"Rabbim susmayı çok iyi biliyorsun. Sorduğumda susuyorsun, sorular tükenince gerçek yanıt o olacak." Ludwig Wittgenstein'da

ise şunları okuyoruz (*Tractatus 6.52*): "Wir fühlen, dass selbst, wenn alle *möglichen* wissenschaftlichen Fragen beantwortet sind, unsere Lebensprobleme noch gar nicht berührt sind. Freilich bleibt dann eben keine Frage mehr; und eben dies ist die Antwort." (*Biz olası tüm bilimsel sorulara cevap vermiş olsak bile yaşam sorunlarımıza hiç değinmemiş olduğumuzu hissediyoruz. Elbette o zaman artık soru kalmıyor; ve tam da bu yanıttır.)*

84: Markos 6: 45-50.

85: Markos 6: 51-52.

'Çok alçak sesle, dereden daha alçak, daha yavaş diyor ki: Doğru sorulara yanıt vardır ve yanıt sorudan önce olamaz." Bu da Wittgensteinvari. Aradım, bulamadım. Katalin Neumer'e sormalı, o Wittgenstein'a dair her şeyi bilir (başka birçok şeyi de).

86: Sol tarafta Weil adını görüyorum, mutlaka zavallı sözcüğüyle ilişkisi olmalı. "Madem alay edebiliyorlar, demek ki gülüncüm. Bak, bunu şimdiye kadar hiç düşünmemiştim, zavallı ve gülünç Tanrı'yı."

Markos 15: 20-25.

87: "Hiçbir şey boşuna değildir." Simone Weil.

88: "Kuşkuya düşmeye bile imkân yok." János Pilinszky
"Güneş gözüme vuruyor. Bıçak parlıyor, o biçim." Camus, *Yabancı*'ya gönderme.
"İnan, şeytan gerçi kurnaz ama aptal." János Pilinszky.

"...kapının yanında ilk önce ördeklerin ve kazların kümesi var, ondan sonraki hayvan damında anaç domuzlar, diğerinde koyunlar, sonuncuda semirtilen domuzlar." Pál Závada.

89: "Tanrı lanet bir deha olmalı." *Kadın Kokusu* filminde Al Pacino böyle diyor. (God must have been a fucking genius.)

90: Bütün sayfa, Simone Weil.

92: "Güneşte ayakta durmak." János Pilinszky, *Apokrif.*

94: Markos 15: 26-27.

95: "İnsana düşüncelerini gizlemesi için dil vermişler." Stendhal. Bir yerden bir deftere yazmıştım, hayır, önce bir kâğıda oradan deftere, bulamıyorum, oradan bir başkasına. *Günce*deki tarih 24 Mart. Not, görüyorum, gerçekten 19 Ocak. Notta yazılı olanlara göre Stendhal bunu *Kırmızı ve Siyah*'ta Portekizli bir rahibin cümlesinden alıntı olarak kullanmış, bunu da Ákos Cseke *Virgilia,* 2014/2'de yazıyor. Karşımda Fransızcası da var, şaşarım eğer içinde hata yoksa. *La parole a été donnée à l'homme pour cacher sa pensée.* Arkasından hemen bir kayıt: İçinde hata yok, biliyorum, 37 kişiye baktırdım. (Buna rağmen hata varsa: 37, ve hiçbiri Fransızca bilmiyor.)
Günce'nin bu sayfasında birkaç alıntı daha var, kitabımızdan gibi görünüyor (şimdi artık kesin öyle de olacak).
Kierkegaard Eyub'den alıntı yapıyor. "Rab ile davalaşma. Tanrı önünde insan hiçbir zaman haklı çıkamaz."
Szent İgnác Loyolai bir süre sonra güncesine sadece gözyaşlarını kaydediyor, ağladı, ağlamadı. Pazartesi ağladı, Salı ağladı, Çarşamba günü ağlamadı, Perşembe ağladı.

Pascal Quignard: *Le Bonheur laisse des traces dans ce monde.* Mutluluk bu dünyada izler bırakır.

Didier Pollefeyt: *Horror Vacui (Tanrı ve kötülük Auschwitz'de ve ondan sonra).* Sayfadaki kötülük cümleleri oradan geliyor.

Amerika'dan gelen bir özel mektubu (e-mail) da kullandım.

Konu: 19 Mart 1944
Pazar sabahı saat altı olmalıydı, telefon çaldığında hepimiz uyuyorduk, babamın avukat olan bir Hıristiyan arkadaşıydı telefon eden. Tek telefon vardı elbette, ve ben yatağımdan, babamın yüzünün bembeyaz olduğunu gördüm. Sonra dedi ki: Ümit verici bir şey biliyor musun? Cevaba acı acı güldü. Telefonu kapadıktan ve anneme anlattıktan sonra anlaşıldı ki sorusuna arkadaşı cevap olarak şöyle demiş: Eğer kadın olsaydım, o zaman şimdi üstümde külot yok, derdim. (Bunu tabii üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra anladım ama asla unutmadım.)
Aynı gün büyükannemler Komárom'dan telefon ettiler, Mariska beni hemen götürsünmüş, çünkü Peşte bombalanacakmış. *Daha o gün öğleden sonra trene binmeme izin vermediler,* çünkü Yahudi *kimliğim vardı. Böyle kurtuldum Auschwitz'te ölmekten.*

96: Nóra Szegedi'nin *Pannonhalmi Szemle*'de alıntı yaptığı meşhur-mahut Schelling-cümlesi: "Kötünün olmaması için Tanrı'nın da olmaması gerek."

97: Markos. 15: 29-32.

98: Markos. 15: 33-39.

99: Ekim makinesi, saman makinesi, yeşil tırtıllar, genellikle tarıma ilişkin sözcükler (?) ve "Grösz-çetesi" Pál Závada'dan alınma.

"Büyükannenin ilk sözcükleri: Halep'in yasemini, Umman'ın şeftalisi, Şam'ın nilüferi." *Binbir Gece Masalları*'ndan, tam olarak *Hamal ile Üç Kız* adlı masaldan.

100: Markos 15: 37-39, son sayfada:
Markos 1: 1-3. Son başlangıçtır.

P.E.

"Çağımızın en ilginç ve özgün yazarlarından."
MARIO VARGAS LLOSA

Daha önce *Kalbin Yardımcı Fiilleri* adlı romanını yayınladığımız, çağdaş edebiyatın en önemli ve yenilikçi isimlerinden Péter Esterházy, 14 Temmuz 2016 tarihinde, 66 yaşında yaşama veda etti. *Basit Bir Hikâye Virgül Yüz Sayfa*, yazarın, çevirmeni ve dostu Gün Benderli'ye de bizzat söylediği gibi, çevrilmesini istediği kitapların başında geliyordu.

Markos Versiyonu altbaşlığını taşıyan, yüz sayfaya sıkıştırılmış bu minimal aile sagası; üvey abisi, sarhoş babası, ilk kocası Naziler tarafından öldürülen mutsuz annesi ve büyükannesiyle birlikte, komünistler tarafından "devlet düşmanı" olarak yaftalanıp Budapeşte'deki yaşamlarını bırakarak kırsal bölgeye, komünist rejim tarafından damgalanmış zengin bir "kulak" çiftçi ailesinin evine sığınan sağır-dilsiz bir çocuk tarafından anlatılıyor.

Büyükannesinin İncil hikâyeleriyle, bu hikâyeleri defterine kaydeden abisiyle, duvarda asılı Çocuk İsa'yla geçirdiği zorlu yaşamın sessizliğinde Tanrı'yla hesaplaşmaya, ona meydan okumaya, İsa Mesih'in çilesiyle koşutluk kurmaya başlayan çocuk, bu gizemli dünyaya, aileye, ölüme, dilin, yazının anlamına, duaya, kötülüğe ilişkin derin bir tefekküre dalıyor. Tanrı var mı? Tanrı'ya nasıl sesleniriz? Onun hakkında nasıl konuşuruz? Onunla nasıl konuşuruz? Kaç Tanrı var? Hepimizinki farklı mı?

Kıpır kıpır, oyunlu, simgesel üslubuyla Esterházy, tek bir anlatısal çizgi yerine sürekli kıvrılan, bükülen, geri dönüşler ve sürprizler yaratan, kişisel deneyimleri yazınsal göndermelerle, alıntılarla bir araya getiren olağanüstü bir metin ortaya çıkarıyor.

2016 THQ 0418567 FGF

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

9 786051 850528